

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Bouřlivá dvacátá léta: Srovnání románu Velký
Gatsby s jeho filmovou adaptací**

Bc. Tereza Cyprisová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Evropská kulturní studia

Diplomová práce

**Bouřlivá dvacátá léta: Srovnání románu Velký
Gatsby s jeho filmovou adaptací**

Bc. Tereza Cyprisová

Vedoucí práce:

PhDr. Ivona Mišterová, Ph.D.

Katedra anglického jazyka a literatury

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2018

.....

Poděkování

Ráda bych využila možnosti zde poděkovat své vedoucí PhDr. Ivoně Mišterové, Ph.D. za odborné rady, užitečné připomínky, vstřícnost a ochotu při vedení mé diplomové práce a za všechnen čas, který mi věnovala. Připojuji také děkování své rodině a přátelům za podporu.

Obsah

1	Úvod	8
2	Bouřlivá dvacátá léta	11
2.1	Prosperita.....	11
2.2	Prohibice	11
2.3	Ekonomický rozkvět	12
2.4	Nacionalismus a Ku Klux Klan.....	12
2.5	Žena ve dvacátých letech	13
2.6	Migrace v USA	14
2.7	Kultura, hudba, společnost.....	15
2.8	Krach na burze	16
3	Ztracená generace	17
3.1	Francis Scott Fitzgerald.....	18
4	Kniha Velký Gatsby	20
4.1	Kniha vs. Realita	20
4.2	Struktura knihy.....	22
4.3	Témata knihy.....	23
4.4	Symboly	24
4.5	Charaktery	25
5	Adaptace	31
5.1	Filmové adaptace	32
6	Režie	34
6.1	Jack Clayton	34
6.2	Baz Luhrmann.....	35
7	Velký Gatsby z roku 1974	37

8	Velký Gatsby z roku 2013	39
9	Srovnání	40
9.1	Filmové postavy	40
9.2	Kostýmy	50
9.3	Filmová hudba.....	51
9.4	Večírky.....	52
9.5	Témata.....	53
10	Znaky bouřlivých dvacátých let v literární předloze i filmu	56
10.1	Román Velký Gatsby	56
10.1.1	Prohibice	56
10.1.2	Ženy ve společnosti	57
10.1.3	Kultura, hudba a móda.....	58
10.1.4	Společnost.....	59
10.1.5	Migrace a náboženství	59
10.2	Velký Gatsby – Clayton 1974.....	60
10.2.1	Prohibice	60
10.2.2	Ženy ve společnosti	60
10.2.3	Kultura, hudba a móda.....	60
10.2.4	Společnost.....	61
10.2.5	Migrace a náboženství	61
10.3	Velký Gatsby – Luhrmann 2013	62
10.3.1	Prohibice	62
10.3.2	Žena ve společnosti.....	62
10.3.3	Kultura, hudba a móda.....	62
10.3.4	Společnost.....	63
10.3.5	Migrace a náboženství	64

11	Divák a film	65
12	Závěr	69
13	Seznam použité literatury a pramenů	71
13.1	Tištěné zdroje	71
13.2	Ostatní zdroje	73
13.3	Seznam příloh.....	76
14	Příloha	80
15	Resumé.....	98
15.1	Shrnutí	98
15.2	Summary	98
15.3	Resümee	99

1 Úvod

V dnešní době existují detailní statistiky, zda lidé více čtou, nebo sledují filmy. Dovolila bych si tvrdit, že v určité době kleslo čtení knih na minimum a díky technologickému pokroku se zvýšila popularita sledování televize a filmů. Nyní se však lidé zase vracejí k četbě knih, tvrdí nakladatel Tomáš Baránek. Nicméně obojí aktivita je ve společnosti velmi populární i přesto, že různé věkové kategorie preferují jinou formu médií. V této diplomové práci jsem se rozhodla věnovat knize *Velký Gatsby* a komparovat ji s filmovou adaptací zvoleného literárního díla.

Román *Velký Gatsby*, který jsem si vybrala, napsal jeden z nejslavnějších amerických spisovatelů Francis Scott Fitzgerald. Bezprostředně po svém vydání však autorovi úspěch nepřinesl, neboť byl považován za satiru na vsutku bouřlivá dvacátá léta. O tom vypovídá i počet prodaných výtisků románu, jichž se za Fitzgeraldova života prodalo méně než 25 000. Teprve později si laická i odborná veřejnost začala uvědomovat skutečnou uměleckou hodnotu díla, jež je v dnešní době považováno za jedno z ikonických děl amerického literárního kánonu. Vypravěčem a zprostředkovatelem informací o lidech a událostech je Nick Carraway, mladý muž, nadaný pozorovatelskou schopností a relativně objektivním úsudkem. Ostatní tedy nesoudí, ale výstižně komentuje jejich skutky. Obdobně barvitě a věrohodně dokáže přiblížit dobu dvacátých let. Fitzgerald používá Nicka jako filtr svých vlastních myšlenek. Nickovým prostřednictvím se čtenář dozvídá o Jayi Gatsbym, bohatém a tajemném muži, který pořádá proslulé večírky, kterých se účastní téměř celý New York. Navzdory množství významných hostů, Gatsby projevuje zpočátku osobní zájem pouze o jednoho z nich. Tím je nejprve Nick, který se stává pojítkem mezi Jayem Gatsbym a jeho láskou z mládí Daisy Buchananovou, nyní vdanou ženou, žijící v bezstarostném blahobytu. Díky Nickovi nalézá Gatsby cestu k Daisy a (znovu) objevuje a obnovuje jejich vztah. Zdánlivě jednoduchá milostná zápletka se postupně transformuje ve složité, psychologicky laděné dílo, odehrávající se na pozadí druhé dekady dvacátého století. Právě společenský a historický kontext dodává Fitzgeraldovu dílu aditivní hodnotu, jejímž prostřednictvím nejen tuto dobu charakterizuje, ale také kritizuje. Nejde tedy jen o adoraci doby překotných změn a ekonomického růstu, ale rovněž o její kritiku. Fitzgerald staví proti sobě materialismus a konzumerismus tehdejší společnosti a americký sen, respektive jeho selhání, které anticipuje „krizový rok“ 1929 a

nadcházející úpadek. Vzhledem k těmto skutečnostem pravděpodobně nepřekvapí, že do současné doby se prodalo cirká 25 miliónů kopií po celém světě, přičemž 500 000 výtisků je prodáváno ročně. Román je přeložen do 42 světových jazyků.¹ Díky takové popularitě román neunikl pozornosti filmového průmyslu, který se o bestsellery přirozeně zajímá, neboť v nich spatřuje možnost, jak vytvořit film s hodnotným a zajímavým námětem. V průběhu let vzniklo několik filmových adaptací – některé úspěšnější, jiné méně. Ve své práci se zaměřím na dvě nejnovější zpracování – první z roku 1974 režiséra Jacka Claytona a druhou z roku 2013 od režiséra Baze Luhrmanna.

Diplomová práce je rozdělena do několika kapitol. Mým cílem bylo přiblížit bouřlivá dvacátá léta z historického hlediska, čímž se zabývá první kapitola. Relevantní historické informace ze sekundárních zdrojů jsem posléze porovnála s Fitzgeraldovým vyličením dvacátých let v románu *Velký Gatsby*. Snažila jsem se vysledovat shody a odlišnosti mezi historickými fakty a Fitzgeraldovým literárním pojetím. Obdobně jsem také hledala shodu mezi románem a jeho filmovými adaptacemi (viz výše). Další kapitola je věnována tzv. Ztracené generaci, což je označení spisovatelů tvořících po první světové válce, kteří ztratili většinu iluzí o světě a často si vybírali válečná témata. Řada tehdejších amerických autorů se uchýlila do Evropy. Stejně tomu bylo u Fitzgeralda a jeho manželky Zeldy. Následující kapitola se soustřeďuje na představení Francise Scotta Fitzgeralda, respektive jeho života a literárního díla. Jeho život nebyl jednoduchý a občas se zdá, že koresponduje s dějem jeho děl a že do každé postavy vložil kousek sebe anebo lidí, kteří ho obklopovali.

Zásadní pro tuto práci byl rozbor knihy. Nejprve je představen její děj, poté témata a symboly a následně postavy, jež Fitzgerald vytvořil a kterým dal určitý vzhled a charakter a zachytil je v kontextu tehdejší doby, příznačné, jak již bylo uvedeno, s rychlým až překotným tempem života. Další část práce je zaměřena nejprve na teorii adaptace, konkrétně adaptace literárního díla do filmové podoby, a následně na konkrétní filmové verze románu. Pro lepší kontextualizaci a vzhled do obou filmů jsou připomenuty také biografie obou režisérů a důvody, které je vedly k zfilmování jednoho z nejlepších amerických románů z první poloviny dvacátých let (1925).

¹ DANUHUE, Deirdre. *'The Great Gatsby' by the numbers*. [online]. 2013. [cit. 2018-04-09]. Dostupné z: <https://www.usatoday.com/story/life/books/2013/05/07/the-great-gatsby-is-a-bestseller-this-week/2133269>

Další část pojednává tedy o filmech a srovnává je s románovou předlohou. Při komparaci je využito srovnávací popisné metody s důrazem na postavy a jejich pojetí, herecké obsazení a kritické recenze, k nimž je přidána také autorčina evaluace, vycházející z vlastního estetického prožitku. U filmů je připojen komentář týkající se kostýmů, hudby, ztvárnění večírků, témat a symbolů. Někde se obě verze shodují, avšak jinde jsou přirozeně rozdílné. Je zjevné, že režiséři některé scény přidali, jiné naopak vypustili. V závěru je věnována pozornost hodnocení tzv. internetových filmových serverů, na kterých diváci hodnotili daný film. V tomto ohledu je připojena analýza diváckých ocenění a diváckých (tedy ve většině případů) laických kritiků, kteří se jako autorka řídí vlastním estetickým prožitkem, který je individuální a je ovlivněn věkem, dosaženou úrovní vzdělání, mírou zkušenosti apod. Je následně otázkou, do jaké míry se daná filmová adaptace shoduje s očekáváním recipienta a naplňuje jej.

2 Bouřlivá dvacátá léta

2.1 Prosperita

Ekonomický a kulturní růst nastává v letech 1920 – 1922, což je období velkých změn v životě lidí. Díky rychle posilujícímu americkému hospodářství vzniká konzumní společnost, která je nezávislá na státní pomoci. Do popředí se dostává individuální rozvoj jedince spojený s ekonomickými úspěchy a následně také s vysokými výdělky. Tou dobou, přesněji roku 1920, se v amerických časopisech začalo objevovat neskutečné číslo – až 20 000 milionářů, kterými se USA pyšnilo. Takovou prosperitu chápali Evropané jako model a symbol naprosté moderny, k němuž se chtěla většina evropských států přiblížit.

Od roku 1921 americké hospodářství jen vzkvétalo. Tento rozkvět byl také doprovázen zvyšující se zaměstnaností a ekonomickým růstem. Dařilo se i exportu, protože v té době se Evropa zotavovala po válce značně pomaleji a potřebovala věci, kterých právě USA mělo dostatek.

Popularita newyorské burzy, kde se cena jedné akcie v letech 1921 až 1929 vyšplhala na čtyřnásobek, stoupala. Dolar se stal jednou z nejdůležitějších měn té doby.²

2.2 Prohibice

Po první světové válce se začala měnit a doplňovat americká ústava. V období let 1920 – 1933 byla v USA zavedena jak prohibice manufaktury, tak prohibice výroby a prodeje alkoholu. Tato reforma byla iniciována především ženským proti alkoholovým hnutím, protestanty a některými progresivisty.³

K uzákonění prohibice vedlo několik důvodů. První důvod byl společenský – konzumace alkoholu byla pro americkou společnost vnímána jako nevhodná. Náboženský důvod je zcela jasný – pití alkoholu je v rozporu s vůlí Boží. A také morální, protože neexistovala rovnováha v konzumaci alkoholu, který si mohl dopřát běžný americký občan a muži, kteří bojovali za Ameriku ve válce a nasazovali své životy.

² HEIDEKING, Jurgen a MAUCH, Christof. *Dějiny USA*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, str. 232.

³ GRAY, Richard. *A History of American Literature*. Oxford: Balckwell Publishing Ltd., 2004, str. 340.

Přestože prohibice vstoupila v platnost v roce 1920, k alkoholu se mohl dostat téměř každý, kdo na to měl peníze. Alkohol se začal do Ameriky pašovat a taky se s ním obchodovalo, což jen zvýšilo kriminalitu a aktivitu přistěhovaleckých gangů. Organizovaný obchod měl tedy dveře otevřené a vydělával přes miliony dolarů. Ani většina Američanů tuto reformu nepodporovala. Alkohol se konzumoval na veřejnosti, v barech, které se navenek tvářily, že prodávají nealkoholické nápoje a především doma na soukromých večírcích.⁴

2.3 Ekonomický rozkvět

První světová válka se sice Spojených států amerických týkala, ale přímo na americkém kontinentu se neodehrávala. Zasažena byla Evropa, která se po válce snažila napravit válkou způsobené škody. Objevila se velká poptávka po americkém zboží, díky čemuž rapidně stoupala průmyslová i hospodářská výroba. Mezi lety 1919 – 1920 vzrostl hrubý národní produkt ze 79 miliard dolarů na 103 miliard dolarů. Pro Ameriku znamenal tento rozkvět. Snížila se nezaměstnanost, práce byla lépe placená. Rozvíjel se i automobilový průmysl, o což se zasloužil americký podnikatel Henry Ford.⁵

Ačkoli v tomto období se Amerika zdánlivě jeví jako země snů, kde všichni žijí v blahobytu a mají všeho dostatek, není to úplně pravda. Vyjma nově zbohatlých obyvatel a prosperující střední třídy přirozeně existovali lidé žijící ve (více či méně) skromných finančních podmínkách. Živili se zemědělstvím nebo pracovali v těžkém průmyslu. Právě oni byli vystaveni extrémní chudobě. V zemi se výrazně začala projevovat nerovnost mezi „chudými“ a „bohatými“, která společně s rasismem podílela na nadcházejících problémech (viz dále).⁶

2.4 Nacionalismus a Ku Klux Klan

Amerika měla představovat zemi, kde se mísí rasy a náboženství a všichni jsou k sobě vzájemně tolerantní. Nebylo tomu tak vždy, zejména v případě afroamerických obyvatel. Je přirozené, že se Afroameričané postupně začali dožadovat zrušení segregace. Proti této iniciativě se začalo bouřit několik bělochů, zastávající názor, že

⁴ Khanacademy. *American culture in the 1920s* [online]. [cit. 2017-11-30]. Dostupné z: <https://www.khanacademy.org/humanities/ap-us-history/period-7#apush-1920s-america>

⁵ HEIDEKING, Jürgen a MAUCH, Christof. *Dějiny USA*. Viz. výše, str. 233.

⁶ BBC. *The Roaring Twenties* [online]. [cit. 2017-11-27]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/schools/gcsebitesize/history/mwh/usa/1920srev1.shtml>

situaci musí mít pevně pod kontrolou. Na scéně se opět objevilo hnutí Ku Klux Klan, jehož členové v minulosti uznávali jen bílou rasu a tvrdili, že je všem nadřazená. V době dvacátých let byli Američané silně nacionalisticky založeni a vadila jim neustálá poválečná imigrace z Evropy, z latinské Ameriky apod. Bojovali tedy nejen proti Afroameričanům, ale také proti židům a římským katolíkům.⁷ V období let 1915 – 1925 měl klan silný vliv, a to zejména v Oregonu, Oklahomě, Texasu, Arkansasu, Indianě, Ohio a Kalifornii, kde se stal jednou z nejsilnějších politických organizací. V letech 1919 – 1923 mělo masové pronásledování Afroameričanů za následek smrt přibližně 239 lidí.⁸

2.5 Žena ve dvacátých letech

Končící I. světová válka s sebou nepřinášela pouze kulturní a společenské změny. Období po první světové válce je i obdobím, kdy se začaly ve společnosti ozývat ženy a kdy vzniklo nové společenské hnutí, nám všem známé jako feminismus. V minulosti ženy neměly stejná práva coby muži. Tj. některé věci mohli muži, nikoli však ženy. Ženy nesměly volit, nemohly veřejně pít alkohol, měly jiná zaměstnání než muži a přirozeně také nižší platová ohodnocení.

Dvacátá léta dvacátého století jsou v USA příznačná emancipací žen. V první světové válce, sehrály velkou roli a ukázaly, že jsou schopny fungovat v různých funkcích. Dříve měly typicky ženská zaměstnání, působily jako učitelky a zdravotní sestry. Mnoho žen také bylo nezaměstnaných, závislých na mužích a jejich údělem byla starost o rodinu. V poválečném období však již byly zaměstnávány téměř do všech průmyslových odvětví, studovaly lékařství a práva. Avšak stále nebyly rovné mužům, alespoň co se politické stránky týče.⁹

Výraznou úlohu sehrálo tzv. hnutí sufražetek, které začalo usilovat o získání volebního práva pro ženy. Díky svým demonstracím a nátlaku vybojovaly ženy v roce 1918 stejné volební hlasy jako muži, ale zatím pouze v patnácti amerických státech. Téhož roku se začalo jednat o změně Ústavy Spojených států amerických jak v parlamentu, tak i v senátu. O rok později schválil americký kongres 19. dodatek Ústavy, jež bylo nutno

⁷ SHI, David E.a TINDALL, George B. *Dějiny států USA*. Praha: Lidové noviny, 1994, str. 524.

⁸ VACEK, Zdeněk. *Ku-klux-klan: Štvanice na černochoy se zrodila před 150 lety*. Reflex [online]. 2015. [cit. 2017-12-01]. Dostupné z: <http://www.reflex.cz/clanek/causy/74024/ku-klux-klan-stvanice-na-černochoy-se-zrodila-pred-150-lety.html>

⁹ JOHNSON, Paul. *Dějiny amerického národa*. Praha: Academia, 2000, str. 526.

ratifikovat jednotlivými státy. Dodatek zněl následovně: „*Spojené státy americké ani žádný ze států nesmí omezit volební právo občanů Spojených států z důvodu pohlaví.*“¹⁰

Dne 26. srpna 1920 byly ženy zrovnoprávněny s muži.¹¹

Ve společnosti se změnila i móda a to především u žen. Objevily se nové účesy (např. mikádo), nové oděvy s krátkými rukávy a sukněmi obnažujícími kolena. Nešlo však pouze o změnu zevnějšku či vizáže, ale především o změnu uvažování směrem k větší samostatnosti a sebevědomí. Ženy se začínaly bouřit proti tradiční ženské roli manželky, matky a práci v domácnosti na plný úvazek. Novodobé mladé ženy, tzv. flappers, se začaly chovat samostatně, dokazovaly, že nepotřebují po svém boku muže, kteří by je neustále hlídali. Užívaly si života, chodily na večírky bez doprovodu, kouřily cigarety, pily alkohol a dokonce řídily auta.¹²

2.6 Migrace v USA

Období dvacátých let 20. století je také obdobím velké migrace v USA. Migrace začala již v roce 1916 a trvala až do roku 1970. Týkala se především Afroameričanů, což je dnešní pojmenování pro občany Ameriky, tmavé pleti a charakteristických afrických rysů. Počátek 20. století je pro Afroameričany významný nejen z hlediska migrace směrem ze zaostalejšího jihu a venkova na rozvinutější sever do měst, ale také z hlediska svobody. Stěhovali se jak jednotlivci, tak celé rodiny kvůli svým zájmům a lepšímu životu, který pro ně Severní Amerika představovala.

Jak již bylo uvedeno dříve, poválečný vývoj ve Spojených státech byl příznačný výrazným ekonomickým rozvojem a bylo přirozeně zapotřebí nových pracovních sil. Pro Afroameričany byla jasně výhodnější placená práce především v rozvíjejícím se průmyslu, kterou města nabízela, než práce v hospodářství na venkově. Celkem se odhaduje, že se této migrace účastnilo téměř půl milionu Afroameričanů.

Dalším aspektem, proč se Afroameričané chtěli přestěhovat, byla vidina lepšího sociálního a kulturního života. Touto urbanizací začala nová perspektiva amerického života dvacátého století. Tmaví jižané s sebou do měst přinesli nový styl hudby, který se stal velmi oblíbený ve společnosti a hrál se na různých zábavách a večírcích. Byl to jazz

¹⁰ JOHNSON, Paul. *Dějiny amerického národa*. Viz. výše, str. 526.

¹¹ Encyklopédia Britannica. *Woman suffragete*. [online]. [cit. 2017-11-25]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/woman-suffrage>.

¹² GRAY, Richard. *A History of American Literature*. Viz. výše, str. 341.

a blues, typický pro černošskou muziku. Právě proto nazýváme dvacátá léta „*Jazzovým věkem*“.¹³ Hudební kolébkou byla Alabama a New Orleans. Za nejznámější jazzovými hudebníky této doby jsou považováni Joe Oliver, Luis Armstrong, Jelly Roll Morton a Bill Johnson.¹⁴

Vyjma pozitiv měla migrace také své negativní stránky a na severu Ameriky začaly velké rasové nepokoje. Běloši se obtížně vyrovnávali s Afroameričany, kteří se přistěhovali do jejich měst, a Afroameričané začali naopak vytvářet gangy a mstili se na bílých obyvatelích. Do těchto sporů se vložila federální armáda, která se snažila udržovat klid. Situace se uklidnila v roce 1919; Afroameričané obývali svá území v ghettech a rovněž útoky bělochů byly již jen výjimečné.¹⁵

2.7 Kultura, hudba, společnost

Jak již bylo uvedeno, symbolem dvacátých let se stala jazzová hudba. Život lidem usnadňovaly technické inovace, jako byly telefon a rádio. Díky tomu již nemuseli navštěvovat kluby, ale mohli si naladit rádio a poslouchat jazzovou hudbu z domova. Mnoho mladých lidí tedy nechodilo za zábavou ven, ale zvali přátele k sobě. Nový druh tance této éry, který se výborně hodil do rytmů jazzové hudby, byl charleston.¹⁶

Značný rozmach zaznamenal také filmový průmysl v Hollywoodu. Mnoho spisovatelů poválečné doby psali pro filmový průmysl. Mezi takové patřil právě F. S. Fitzgerald, Maxwell Anderson, Nathanael West a mnoho dalších.¹⁷ Vznikly nové podoby reklam, útočící na spotřebitele, a gramofonové desky.

Vyjma médií se vyvíjela také literatura. Dvacátá léta jsou spojena s řadou významných autorů, k nimž náleží, např. Ernest Hemingway a zmíněný F. Scott Fitzgerald, jehož dílo *Velký Gatsby* (*The Great Gatsby*, 1925) je de facto považováno za symbol jazzového věku. Začaly se také tisknout časopisy pro ženy.¹⁸ Díky vyšším příjmům si mohli lidé dovolit studovat na univerzitách a americká gramotnost vzrůstala.

¹³ TROTTER, Joe William, Jr.(ed). *The Great Migration in Historical Perspective*. New Dimension of Race, Class and Gender. Bloomington: Indiana University Press, 1991, str. 9 - 12.

¹⁴ JOHNSON, Paul. *Dějiny amerického národa*. Viz. výše, str. 558.

¹⁵ Tamtéž, str. 534.

¹⁶ Khanacademy. *American culture in the 1920s* [online]. Viz. výše.

¹⁷ PROCHÁZKA, Martin, et al. *Lectures on American Literature*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2011, str. 19.

¹⁸ Khanacademy. *American culture in the 1920s* [online]. Viz. výše.

2.8 Krach na burze

Během dvacátých let 20. století byl velmi populární akciový trh, kde lidé investovali své peníze. V této době se trh ještě rozrostl a ceny akcií stoupaly velkou rychlostí. V srpnu roku 1929 dosáhl svého vrcholu. Díky rapidnímu růstu se začaly objevovat problémy, především vyšší nezaměstnanost a nadhodnocené akcie. Takový stav vedl ke zvýšení objemu akcií, bankovních úvěrů a současně se také snížily mzdy.

Krizový den nastal 24. října 1929, kdy všichni chtěli obchodovat. Investiční společnosti se snažily trh stabilizovat tím, že nakoupily velké množství akcií. Ani tato akce již však burzu nezachránila a nastala panika. Nejprve na Wall Street, posléze byly „nakaženy“ i všechny ostatní burzy v celé zemi. O několik dní později, přesně 29. října, později zvaný jako Černý čtvrtek (anglickém jazyce Black Thursday, avšak v Evropě se mluví o Černém pátku, jelikož se o krizi dověděli až v ranních pátečních hodinách),¹⁹ se ceny akcií zhroutily. Všichni, kdo na burze obchodovali, ztratili veškeré investice a peníze, několik bank zkrachovalo, zvýšila se nezaměstnanost a celé Spojené státy okusily, jak chutná hospodářská krize.²⁰ Ovlivněna byla i různá odvětví průmyslu – lehký, stavební, strojírenský, železniční, automobilový a také zemědělství i zahraniční obchod. Krize se projevila přirozeně i v Evropě, která byla na dovozu z USA v podstatě závislá. Po roce 1929 s nástupem celonárodní i světové krize, začala společnost z opojení dvacátých let střízlivět a nálada, která kdysi převládala, byla definitivně pryč. Fitzgerald v roce 1931 prohlásil: „*Jazzová éra skončila před dvěma lety, protože bezmezná důvěřivost, na které byla vystavěna, utrpěla ohromný šok. Netrvalo dlouho a křehká konstrukce se poroučela k zemi.*“²¹

¹⁹ NAVRÁTIL, Jan. *Stručné dějiny USA*. Praha: Svoboda. 1984, str. 216.

²⁰ History. *Stock market crash of 1929* [online]. [cit. 2017-11-30]. Dostupné z: <http://www.history.com/topics/1929-stock-market-crash>.

²¹ BRADBURY, Malcolm a Richard RULAND. *Od puritanismu k postmodernismu*. Praha: Mladá fronta, 1997, str. 308.

3 Ztracená generace

Během dvacátých let v USA vzkvétalo téměř všechno, výjimkou nebyla ani literatura. Americká próza a drama ovlivňovaly celý svět. Spisovatelé se snažili psát realisticky, zachycovat skutečnost a používat běžnou americkou mluvu.

Spisovatelé, kteří tvořili v období po první světové válce, se nazývají „*Lost generation*“ neboli Ztracená generace. Jako první tento termín použila americká spisovatelka židovského původu Gertrude Steinová, jež se v roce 1903 přestěhovala do Paříže. Spisovatelka Steinová prohlásila, že poválečný modernismus sice skutečně začal v Americe, ale v Paříži se dále rozvíjel.²² „Mnoho spisovatelů na počátku modernismu uniklo do Evropy nebo začalo žít bohémským způsobem života. Noví autoři považovali nastávající kulturu za puritánskou, materialistickou a nepřející umění. Většina autorů převzala evropské experimenty a zčásti vstřebali pocit kulturní beznaděje a duševní a historické krize, který považujeme za součást toho, co bylo později nazváno modernistickým duchem.“²³ Spisovatelé náležející ke Ztracené generaci, byli válkou natolik ovlivněni, že ji zachycovali ve svých dílech, ne přímo, ale často jako vojáky po válce, vracející se zpět do společnosti. V jejich dílech se často objevovala válečná témata, válečné lokace a vojenští hrdinové. Ztracené generace vnímala poválečnou situaci střízlivě a bez iluzí. Deziluze a střízlivé vnímání reality bylo příznačné nejen z tematického hlediska, ale rovněž z hlediska osobního. Autoři Ztracené generace se snažili znovuobjevit svoji identitu, prosadit svoji individualitu a současně se zařadit do společnosti. Vůči okolnímu světu se stavěli pesimisticky, což reflektovali také ve svých dílech. Mimo jiné byli ovlivněni Sigmundem Freudem. Mezi členy Ztracené generace patří známí autoři jako: Gertruda Steinová, Ernest Hemingway, William Faulkner, Francis Scott Fitzgerald, Ezra Pound a Thomas Stearns Eliot.²⁴ Někteří američtí spisovatelé se po pobytu v Evropě vrátili zpět do Spojených států, aby tam zúročili své evropské zkušenosti. „Ve svých dílech vyjadřovali nové, často evropské formy a jejich vztah k americké kultuře, která byla nedobrovolně zbavena své dávné nevinnosti. Odkázali tak svým následovníkům životaschopnou tradici, k níž patřilo Fitzgeraldovo jasné, byť současně hořké a hrůzné vidění společnosti, Hemingwayovo vědomí

²² BRADBURY, Malcolm a Richard RULAND. *Od puritanismu k postmodernismu*. Praha: Mladá fronta, 1997, str. 7.

²³ Tamtéž, str. 294.

²⁴ MORKESOVÁ, Eliška. *British and American Literature*. Ostrava: Impex, 1994, str. 110.

existenciální tragédie i Faulknerův černý pohled; bez nich by bylo dílo následovníků sotva možné.“²⁵

3.1 Francis Scott Fitzgerald

Velmi slavný a uznávaný americký autor, prozaik, který přímo zosobňoval tehdejší dobu a stal se synonymem dvacátých let dvacátého století v literatuře.²⁶ Narodil se 24. září 1896 v Minnesotě. Později studoval na prestižní americké univerzitě Princeton, ale již od počátku jej více než studium přitahoval bohémský způsob života. Vzhledem k tomu své studium nedokončil a dobrovolně se přihlásil na vojnu. V době vojenského výcviku v Alabamě se setkal s půvabnou Zeldou Sayreovou. Zelda byla dcera alabamského soudce a byla tedy z dobré rodiny. Mladí lidé se do sebe zamilovali, avšak Zelda nabídku k sňatku odmítla. Důvodem byl Fitzgeraldův nižší finanční kapitál. Po vojně pracoval jako reklamní textař, vydával různé krátké povídky. Prvním větším dílem se stal román *Na prahu ráje* (East of Eden), který vydal v roce 1920 a který zaznamenal pozitivní reakci čtenářské veřejnosti i odborné kritiky. Objevila se na seznamu bestsellerů a konkurovala dílu Sinclaira Lewise, který také pocházel z Minnesoty.²⁷ „Zatímco ale Lewisova Hlavní třída (Main Street, 1920) zachycuje dvacátá léta ve zpola láskyplném a zpola nenávistném portrétu puritánského amerického Středozápadu, Fitzgerald zobrazuje bohatství a šarm východního pobřeží, univerzitní léta, mladické vzrušení a především novou generaci. Autor věnoval tuto knihu vlastnímu publiku – *pro všechny žabce a studentiky, kteří ve mně vidí proroka*“²⁸ Za první tři dny se prodalo zhruba 3000 výtisků.²⁹ Pro takový úspěch a Fitzgeraldovo proslavení tentokrát Zelda druhou nabídku sňatku přijala. V roce 1921 se jim narodila dcera Scottie a celá rodina se přestěhovala do oblasti newyorského Long Islandu. Manželé byli známi extravagantním způsobem života, pořádáním večírků a rušným společenským životem. O rok později vydal Fitzgerald román *Krásní a prokletí* (The Beautiful and the Damned, 1922), kde připouští i fakt, že všechny jeho dosavadní příběhy jsou předzvěstí nadcházející katastrofy. *Povídky jazzového věku* (Tales of the Jazz Age), které vyšly také v roce 1922, naznačují autorovo postupné střízlivění

²⁵ BRADBURY, Malcolm a Richard RULAND. *Od puritanismu k postmodernismu*. Viz. výše, str. 294.

²⁶ Tamtéž, str. 279.

²⁷ Tamtéž, str. 279.

²⁸ Tamtéž, str. 279.

²⁹ Tredell, Nicolas. *Fitzgerald's The Great Gatsby: A Reader's Guide*. London: Bloomsbury Publishing, 2007.

z neustálého společenského opojení. Propaguje v nich módu, náladu, styl a představy doby, jíž vládly ženy v rozpuku, jazz a nespoutané mládí. Přesto se v nich objevuje i otevřená kritika okolní společnosti. Obdobně jako většina amerických autorů této doby se také Fitzgeraldovi přestěhovali do Evropy, konkrétně do Francie, neboť autor věřil, že zde nalezne pochopení čtenářů. Zakrátko po příjezdu dokončil román *Velký Gatsby* (*The Great Gatsby*, 1925), ve kterém popisuje tehdejší společnost, fenomén tzv. amerického snu a ošidnou moc. Následoval pseudo-autobiografický román *Něžná je noc* (*Tender Is the Night*, 1934), který je označován jako spisovatelovo nejanalytičtější dílo. Kniha by se dala nazvat shrnutím dvacátých let z pohledu po krachu na americké burze. Fitzgerald s tímto románem nebyl nikdy spokojen, a proto jej přepisuje i po jeho vydání. I přesto je považován za velké dílo.³⁰ V roce 1930 začala Zelda trpět duševní poruchou, z níž se nikdy nevyлéčila. Byla umístěna do nemocnice, kde se jí dostávalo odborné péče. Spisovatel bojoval proti krutému osudu alkoholem, a jelikož potřeboval peníze na to, aby mohl platit Zeldin pobyt v nemocnici a také pečovat o dceru Scottie, musel pokračovat ve psaní povídek.³¹ Zelda zemřela tragicky v roce 1948 při požáru nemocnice, v níž se léčila. Scott F. Fitzgerald zemřel již o osm let dříve v roce 1940, v pouhých čtyřiceti letech na infarkt. Jeho poslední a nedokončenou knihou je *Poslední magnát* (*The Last Tycoon*, posmrtně 1941)³² Vlastní život zhodnotil následovně: „*Ve dvacátých letech opilec, ve třicátých ztroskotanec, ve čtyřicátých mrtvola.*“³³

³⁰ BRADBURY, Malcolm a Richard RULAND. *Od puritanismu k postmodernismu*. Viz. výše, str. 280-282.

³¹ TREDELL, Nicolas. *Fitzgerald's The Great Gatsby: A Reader's Guide*. Viz. výše.

³² SCHOLL, Joachim. *Slavné romány 20. století*. Praha: Sloart, 2006, str. 73.

³³ SCHNAKENBERG, Robert. *Tajné životy slavných spisovatelů*. Praha: Knížní klub, 2010, str. 192.

4 Kniha Velký Gatsby

V roce 1922 se Fitzgerald rozhodl, že napíše novou knihu, věnovanou své milované manželce Zeldě. Obrátil se na vydavatele Maxwella Perkinse s informací, že se román bude odehrávat na středním západě a New Yorku v roce 1885 a hlavní roli v knize sehraje náboženství. Editor odpověděl, že chce raději nějakou novinku něco, o čem nikdo předtím nepsal, něco jednoduchého a přitom výjimečného. V roce 1923 začal Fitzgerald psát, avšak původní postavy, téma i děj byly zcela jiné, než jak jej čtenář zná dnes. Tvorbu románu musel přerušit kvůli finančním problémům. V tomto mezidobí napsal několik povídek – *Diamant jako velký jako Ritz (The Diamond as Big as the Ritz)*, *Winter Dreams*, *Dice*, *Brass Knuckles & Guitar*, *Absoluce*, *The Sensible Thing* – aby získal další finance. V roce 1924 se k rozepsanému románu vrátil, avšak s novým pohledem. Přepsal kapitoly, změnil jména protagonistů do současné podoby a z Nicka Carrawaye učinil vypravěče.

S názvem knihy měl autor také problémy, jelikož se nedokázal rozhodnout, jaký titul ji nejlépe vystihuje. Celkem padlo 6 návrhů, z nichž zvítězil ten poslední – Velký Gatsby. Kniha byla publikována 10. dubna 1925.³⁴ Dodnes je označována jako velký americký román nebo dokonce nejlepší americký román všech dob. Příběh je zasloužený, protože příkladně shrnuje naděje a sny lidí jazzové éry. Současně však poukazuje na určitou prázdnotu a úpadek těch, kteří se snažili dosáhnout toho, čemu se říká americký sen.³⁵ Fitzgerald byl inspirován anglickým spisovatelem Josephem Conradem, od kterého se naučil, jak používat vypravěče v první osobě, který je současně zapojeným pozorovatelem (Nick Carraway). Dále se Fitzgerald snažil o to, aby jeho díla čtenář nejen četl, ale také aby je mohl vnímat, slyšet a dokonce vidět, použitím scénické metody, kterou kopíroval od Henryho Jamese a Edith Whartonové. Dalším autorovou inspirací byla symbolická próza od Willa Carthera.³⁶

4.1 Kniha vs. Realita

Přestože jde o román, tj. smyšlené vyprávění, obsahuje určité biografické prvky. Fitzgerald pocházel ze střední třídy. V době svého pobytu ve vojenském campu v

³⁴ TATE, Marry Jo. F. *Critical Companion to F. Scott Fitzgerald: A Literary Reference to His Life and Work*. New York: Infobase Publishing, 2007, str. 86-87.

³⁵ The Artifice. *The Great Gatsby: The Challenge of Adapting a Classic Novel to Film* [online]. [cit. 2017-12-20]. Dostupné z: <https://the-artifice.com/the-great-gatsby-adapting-classic-novel-to-film/>

³⁶ TREDELL, Nicolas. *Fitzgerald's The Great Gatsby: A Reader's Guide*. Viz. výše.

Alabamě se setkal s půvabnou a mohovitou, avšak psychicky labilní Zeldou Sayreovou, do níž se zamiloval. Aby s ní mohl uzavřít manželství a finančně ji zajistit, začal pracovat v reklamní agentuře. V roce 1920 vydal svůj první román *Na prahu ráje* (This Side of Paradise), který mu přinesl úspěch. Úspěšný románový debut napomohl Fitzgeraldovi Zeldinu ruku. Mladý pár se posléze odstěhoval do New Yorku. Vztah mladého muže k ženě pocházející z tradiční bohaté rodiny a odmítnutí návrhu k sňatku je osobitým způsobem právě ve *Velkém Gatsbym*. Nutno připomenout, že na rozdíl, od Jaye Gatsbyho, jehož vyvolená Daisy se provdala za Toma Buchanana, Zelda sice první nabídku k sňatku odmítla, ale druhou již přijala. Je známo, že Fitzgerald čerpal inspiraci z okolí, používal výroky přátel a uváděl je ve svých knihách. Jak tvrdí Joe Fassler ve svém článku, dokonce používal i Zeldiny deníky, ze kterých citoval. Například, když se Fitzgeraldovým narodila dcera, Zelda pronesla: „*Doufám, že je krásná a blázen – malý krásný blážínek.*“³⁷

Podobnou větu vyřkla i Daisy, když se svěřovala Nickovi se svými problémy v manželství:

„*Nebyla jí ještě ani hodina a Tom byl bůhví kde. Probrala jsem se z narkózy s pocitem naprosté opuštěnosti a hned jsem se ptala sestry, jestli je to kluk, nebo holka. Pověděla mi, že holka, a já jsem odvrátila hlavu a rozbřečela se. Dobře, řekla jsem, jsem ráda, že je to děvče. A doufám, že z ní vyroste hloupá nána – protože to je v tomhle světě pro holku to nejlepší. Být hezká hloupá nána*“³⁸

Kritici tvrdí, že sám Fitzgerald byl vášnivý, aktivní a zároveň strážlivý a přemýšlivý. Určitá dualita se zřejmě projevovala také při psaní románu, vytvořil postavy Jaye Gatsbyho a Nicka Carrawaye, které by nám ho mohli zdánlivě připomínat.³⁹ Je zjevné, že Fitzgerald nejen zakomponoval do svých děl vlastní zážitky a úvahy, ale rovněž výstižně zachytil dobu bouřlivých dvacátých let. „Fitzgerald dokázal popsat existenciální krizi tehdejší doby. V posledních větách Velkého Gatsbyho se vyjadřuje slovy o *kouzelném pomíjivém okamžiku* úžasu, jenž v člověku navodí estetické

³⁷ FASSLER, Joe. *The Great Gatsby Line That Came From Fitzgerald's Life—and Inspired a Novel*. The Atlantic [online]. 2013. [cit. 2017-12-30]. Dostupné z: <https://www.theatlantic.com/entertainment/archive/2013/07/the-i-great-gatsby-i-line-that-came-from-fitzgeralds-life-and-inspired-a-novel/277476/>

³⁸ FITZGERALD, Francis Scott. *Velký Gatsby*. Praha: Československý spisovatel, s.r.o., 2012, str. 24.

³⁹ SOUTHERN, Gabrielle. *The Great Gatsby: The Similarities of Fitzgerald's Life during the Roaring Twenties*. Medium [online]. 2015. [cit. 2018-01-25]. Dostupné z: <https://medium.com/@gsouth/the-great-gatsby-the-similarities-of-fitzgerald-s-life-during-the-roaring-twenties-w9-1bc13aa84677>

přemítání, po němž netouží, ani mu nerozumí – *A tak sebou zmítáme dál, lodě deroucí se proti proudu, bez přestání unášeni zpátky do minulosti.*⁴⁰ Celé Fitzgeraldovo smýšlení nám umožňuje odhalit tehdejší americkou společnost, byť se jedná o hořkou pravdu. Zaslouhou toho může být Velký Gatsby právem považován za kroniku dvacátých let.

4.2 Struktura knihy

Román se skládá z devíti kapitol, prologu a epilogu. První polovina knihy představuje protagonisty a dění v tzv. Západním a Východním Vejci [West and East Egg] v New Yorku, aniž je konkretizována zápletka děje. Hlavní protagonista, záhadný milionář Jay Gatsby, je nejprve pouze součástí vzpomínek vypravěče příběhu a Gatsbyho přítele, Nicka Carrawaye. S Gatsbym se Nick poprvé setká na velkolepém večírku, na nějž mladý muž jako jediný obdrží speciální pozvánku psanou hostitelem. Není bez zajímavosti, že ne příliš hostů se s Gatsbym osobně setkalo a pouze se dohadují, jaká je jeho skutečná identita. V polovině románu dochází ke zvratu. Gatsby se s Nickovou pomocí opětovně setká s láskou svého mládí, Daisy, kterou de facto stále hledá. Poslední část díla přináší popis situace po Gatsbyho a Daisyině setkání a jeho důsledky. Dějová linie románu není chronologická, nýbrž vyznačuje se naopak častými retrospektivami, jež udržují čtenáře v napětí a umožňují složit výsledný obraz složitých mezilidských vztahů i doby, v níž se román odehrává, postupně. Netřeba dodávat, že Gatsbyho skutečná identita je do značné míry zahalena tajemstvím téměř do samého závěru.

Jak již bylo uvedeno, příběh vypráví Nick Carraway, který je pozorovatelem celého příběhu a všichni k němu mají důvěru. Fitzgerald využívá vypravěčské techniky, v níž je vypravěč výraznou měrou zapojen do děje. V tomto ohledu je třeba poznamenat, že v prvních pěti kapitolách Nick zaujímá stanovisko komentátora, respektive očitého svědka, který popisuje ostatní postavy a jejich činy.

Román vykazuje značný stylistický um. Vyznačuje se barvitými popisy, synesteziemi, živými obrazy, personifikacemi, zajímavými slovními spojeními a netradičními

⁴⁰ BRADBURY, Malcolm a Richard RULAND. *Od puritanismu k postmodernismu*. Viz. výše, str. 294.

spojeními přídavných jmen. Ve svých obrazech se nechává inspirovat i básníkem Johnem Keatsem.⁴¹

4.3 Témata knihy

Román obsahuje tři hlavní témata: americký sen, rozdíly mezi Východním a Západním Vejcem, peníze, zkaženost a přetvářka bohatých lidí.

Tématem románu se zdá být zmařená láska mezi mužem a ženou, kteří se do sebe kdysi zamilovali, ale jejich láska nedošla naplnění v manželství. Avšak hlavní téma díla je komplikovanější a širší. Román se odehrává v létě 1922 v oblasti New Yorku, Long Islandu. Právě v této oblasti propuká horečné šílenství na burzách, lidé žijí v přebytku a využívají a užívají si prosperující stát. Touha po penězích a noblesním životě postupně překonává jiné, ušlechtlejší cíle. Podle Nickova názoru byl americký sen původně spjat se snahou domoci se společenského postavení i finančního zajištění prostřednictvím tvrdé, nebo lépe řečeno pilné práce. Americký sen byl o úsilí, objevování a individualitě. Bouřlivá dvacátá léta však význam amerického snu a snahu o jeho dosažení posunuly do jiné dimenze. Gatsbyho sen o Daisy a jejich šťastném životě je de facto Gatsbyho osobním americkým snem. Z mnoha důvodů však sen nemá naději na úspěch. Pomineme-li odlišný společenský status Gatsbyho a Daisy i nelegální praktiky, jimiž získává své bohatství, hlavní příčinou je Daisyin charakter. Po celou dobu Gatsby usiloval o Daisy. Veškeré jeho aktivity směřovaly k Daisy. Avšak Daisy byla špatným „objektem“, nebyla jeho lásky hodna. Sám Nick spojuje Gatsbyho aspirace s americkým snem a nazývá Ameriku jako zemi slibů a příležitostí. Nicméně na konci příběhu se vrací zpět do Minnesoty, kde americký sen zaujímá ještě tradiční hodnoty a není tak zkažený jako v New Yorku.⁴²

Fitzgerald se zabýval americkým snem, nejen v knize Velký Gatsby. Byl předmětem i jeho dalších románů a kladl si otázky: Co můžeme v Americe dělat, kam tam půjdeme? Přeci jen Amerika je velká a nabízí nespočet možností. Čeho byl Gatsby schopen dosáhnout? A co s penězi, které vydělával bez ohledu na to, jak je vydělává? Co to celé znamená a co má v plánu dělat se svým snem? Proč se vždy sen změnil na noční můru,

⁴¹ TREDELL, Nicolas. *F. Scott Fitzgerald: The Great Gatsby/Tender is the Night*. London: Palgrave Macmillan, 2011, str. 1.

⁴² TATE, Marry Jo. F. *Critical Companion to F. Scott Fitzgerald: A Literary Reference to His Life and Work*. Viz. výše, str. 94.

jako se to stalo právě v románu Velký Gatsby (*The Great Gatsby*) nebo Něžná je noc (*Tender Is the Night*)? Takové otázky si Fitzgerald pokládal, když chtěl znát odpověď na to, jak silný vliv má na člověka americký sen. Rozpor mezi ideálním americkým snem a realitou bylo zejména to, co romanopisec trápilo.⁴³

Dalším tématem, o kterém autor psal a kritizoval je ve svém románu, je rozdíl ve společenských třídách. Fitzgerald rozděluje společnost na „původní peníze“ a „nové peníze“, což se projevuje na geografii románu, jelikož zástupci Východního Vejce reprezentují ustavenou aristokracii (Buchananovi) a Západní Vejce, méně elegantní, je tvořeno z lidí, kteří si peníze museli nějakým způsobem obstarat (Jay Gatsby). Podle autora jsou ti „nově bohatí“ vulgární, nevkusní a snobští. Příkladem je sám Gatsby, který nosí růžový oblek, řídí svůj luxusní Rolls – Royce a nezajímá se o společenské dění. Na rozdíl od nových aristů, je stará aristokracie vznešená, s (relativně) dobrými mravy a elegantní, což je viditelné například na pěkném domě Buchananových a kvalitních Daisyiných nebo Jordaniných oděvech.⁴⁴

Dílo Velký Gatsby je považován za jeden z nejlepších amerických románů. A i sám autor o své knize pronesl, že napsal nejlepší román o nejlepším americkém románu – vystihuje americký sen, a jak to v Americe skutečně vypadalo.⁴⁵

4.4 Symboly

Symbolem rozumíme věci, objekty, postavy nebo barvy, které reprezentují abstraktní myšlenky nebo pojmy.⁴⁶

Zelené světlo zářící od přístaviště u domu Buchananových přímo naproti na zahrady Jaye Gatsbyho. Nick popisuje, jak uviděl Gatsbyho, stojícího na mole, jako by se pro něco natahoval. Gatsby sahal pro svůj sen a naději, světlo, které ho dovede k cíli za Daisy. Závěrem knihy Nick říká: „*A když jsem seděl a rozjímal o starém, neznámém světě, myslel jsem na Gatsbyho údiv, když poprvé rozeznal zelené světlo na konci Daisyina přístaviště. Urazil dlouhou cestu k tomuto modrému trávníku a jeho sen mu musel připadat tak blízko, že mu sotva mohl uniknout. Nevěděl, že je už mimo jeho*

⁴³ BRYER R., Jackson, MARGOLIES, Alan a PRIGOZY, Ruth. *F. Scott Fitzgerald: New Perspectives*. Athens: University of Georgia Press, 2012, str. 4.

⁴⁴ TATE, Marry Jo. F. *Critical Companion to F. Scott Fitzgerald: A Literary Reference to His Life and Work*. Viz. výše, str. 94.

⁴⁵ Tamtéž, str. 89-95.

⁴⁶ Tamtéž, str. 93.

*dosah, někde v těch rozlehlých záhadných končinách za hranicemi města, kde se tmavá pole republiky odvíjejí nocí dál a dál. Gatsby věřil v to zelené světlo, v onu nesmírně vzrušující budoucnost, která před námi rok co rok ustupuje. Tentokrát nám unikla, ale to nevadí – zítra poběžíme rychleji, natáhneme paže dál....a jednoho krásného rána...*⁴⁷

Údolí popela se rozkládá asi v polovině cesty mezi Západním vejcem a New Yorkem. Nick ho popsal jako: „*Fantastickou farmu, kde popel roste jako pšenice do hřebenů a kopců a groteskních zahrad, kde popel nabývá podoby domů a komínů a stoupajícího kouře a nakonec se s nesmírným úsilím mění v muže, kteří se neurčitě pohybují vzduchem plným prachu a sami se již drolí v prach.*“⁴⁸ Tato oblast představuje morální a společenský úpadek lidí a mimo jiné také poukazuje na kontrast mezi bohatými a chudými, žijícími právě v tomto údolí.

Oči doktora T.J. Eckleburga: „*Oči doktora T. J. Eckleburga jsou modré a obrovské – jejich sítnic měří na výšku jeden yard. Nedívají se z žádné tváře, ale z obřích žlutých brýlí, které spočívají na neexistujícím nose.*“⁴⁹ Velký starý plakát v Údolí popela, který pravděpodobně reprezentuje oči Boha, který shlíží na všechno, co se děje okolo – na americkou společnost. George Wilson se na ně ve svém zármutku obrací a říká, že Bůh vidí všechno.⁵⁰

4.5 Charaktery

Každá postava, kterou Fitzgerald vytvořil, symbolizuje něco skutečného v tehdejší světě. Jedná se především o tehdejší společenské trendy. Například Nick Carraway a Jay Gatsby, kteří se oba účastnili první světové války, po svém návratu představují nově objevené světoobčanství a cynismus, který v sobě neustále mají díky svým válečným zážitkům. Návštěvníci Gatsbyho večírku tvoří různorodou společnost, v níž si guvernéri vyměňují telefonní čísla s gangstery, „dědičky“ porovnávají výši svého dědictví, nadějně mladé ženy se objevují po boku nadějných mladých mužů i finančně zajištěných zralých gentlemanů. Mayer Wolfsheim a Gatsby symbolizují bohatství,

⁴⁷ FITZGERALD, Francis Scott. *Velký Gatsby*. Viz. výše, str. 197.

⁴⁸ Tamtéž, str. 29.

⁴⁹ Tamtéž, str. 30.

⁵⁰ Tamtéž, str. 173.

které vzniklo nelegální cestou, a to pašováním alkoholu. Manžele Buchananovi lze považovat za symbol ztráty morálních hodnot mezi lidmi a bezcharakterního jednání.

Nick Carraway hraje roli částečně zapojeného vypravěče, pochází ze středozápadu a vydává se do New Yorku, aby se naučil obchodovat s dluhopisy. Žije na Západním Vejci a jeho pronajatý domeček sousedí s Gatsbyho sídlem. Je velmi poctivý člověk. V románu popisuje a rozhoduje o charakteru postav a je ideální volbou k vyprávění románu, protože má určitý vztah téměř ke všem ostatním charakterům, především k Daisy a Gatsbymu. A nejen kvůli tomu je dobrým vypravěčem. V první kapitole o sobě píše jako o tolerantním, otevřeném a klidným muži, takovém, který je dobrým posluchačem. Slouží jako morální centrum celé knihy. I v Nickově vyprávění však lze poznat silný vnitřní konflikt. Na jedné straně je přitahován New Yorkem, kde je život rychlý, události nabírají na tempu a pořád se něco děje. Na druhou stranu si uvědomuje a otevřeně přiznává, že život je zde groteskní a zkažený. Duální perspektiva je viditelná na „vztahu“ s Jordan Bakerovou. Je okouzlen její elegancí, vybraností a temperamentem, ale odpuzuje ho svou nečestností, chladností a neochotou pomáhat druhým lidem. Poté, co si uvědomí, že rychlý život, plný veselí je zároveň i plný morální prázdnoty, rozhodne se z New Yorku odjet.⁵¹

Jay Gatsby je velmi tajemný muž, který oplývá nevýslovným bohatstvím, lidé nevědí, co je zač a kde se vzal, proto je terčem různých spekulací. Shodou okolností se právě Nick Carraway přistěhuje právě vedle něj a dostává pozvánku na jednu z jeho legendárních večírků. Postupně Nick odhaluje tajemného Gatsbyho a důvod jeho velkolepých show. Kdo je onen záhadný Jay Gatsby? Muž okolo třiceti let, který pochází z chudé rodiny. Od mládí opovrhoval chudobou a toužil se vzdělávat a zbohatnout. Jako mladý důstojník se setkal s Daisy a zamiloval se do ní. Poté, co byl odveden do války, Daisy opustil s prosbou, aby na něj počkala. Daisy však slib nedodržela. Zaslepena vidinou peněz, jimiž disponoval Tom Buchanan, se provdala. Gatsby se přirozeně cítil zrazen, avšak rozhodl se bojovat. Jako prostředek boje si vybral peníze, které byly pro Daisy silným lákadlem, a zapletl se do nelegálního obchodu s alkoholem, který pašoval. Pozvolna nabyl bohatství a zámek v Západním Vejci, tj. sídlo, stojící přes záliv přesně naproti domu Buchananových.

⁵¹ TATE, Marry Jo. F. *Critical Companion to F. Scott Fitzgerald: A Literary Reference to His Life and Work*. Viz. výše, str. 98.

Zajímavé je, že Fitzgerald úmyslně tají, kdo Gatsby je. Dozvídáme se to prostřednictvím Nicka, jeho vyprávění a toho, co slyšel od ostatních lidí. Skutečného Jaye Gatsbyho promlouvá až ve třetí kapitole. Avšak stále není známa celá pravda. O jeho dětství se dozvídáme až v šesté kapitole, kde Nick popisuje vzpomínky. Ve skutečnosti se však pravdu dozvěděl až mnohem později. V sedmé kapitole posléze upřesňuje, jakých zločinů se Gatsby dopustil. Svého přítele nicméně obhajuje, protože věřil, že za peníze získá lásku. Gatsby má specifickou a obdivuhodnou vlastnost. Dokáže přeměnit své touhy a naděje na skutečnost. Veškeré své naděje vloží do Daisy, v myslí si ji stvoří jako ideální ženu, které je schopen obětovat vše. Nakonec se zjistí, jak byl naivní a jeho sny se začnou rozpadat. Na nápravu je však pozdě. Děj směřuje k tragickému konci.

Je zjevné, že se Fitzgeraldovi podařilo vytvořit věrohodnou postavu, která má kladné i záporné stránky i své sny a která je do určité míry produktem bouřlivé doby, jež ji formovala a podílela se také na její zkáze.⁵²

Daisy Buchananová, jedna z ústředních postav, sestřenice Nicka Carrawaye. Mladá žena, oplývající neskutečnou krásou, původem z Louisville. Nedosažitelná, ale přesto milována okolím. Jako dívka se zamilovala do Gatsbyho, který jí lásku opětoval a netoužil po ničem jiném než být s ní. Během války se však vdala za Toma Buchanana a porodila mu dceru. Buchananovi si užívají peněz a luxusního života. Daisy představuje Gatsbyho ideály – krásná, bohatá, moudrá, milá a aristokratická, přesně taková po jaké toužil. Nicméně ve skutečnosti je Daisy jiná. Je sice krásná a okouzlující, ale také přelétavá, znuděná, povrchní a lhostejná. Její charakter se plně prokáže na konci knihy, kdy váháním nechává Gatsbyho převzít na sebe její vinu, dává přednost Tomovi, klidu a penězům a nepřijde na pohřeb člověku, kterého zdánlivě milovala.⁵³

Je zajímavé, že Fitzgerald nikde neudává její přesný popis. Nick popisuje její jasnou pleť a oči, neuvádí však jejich barvu. Přibližuje její hlas: „*Ona má tak indiskrétní hlas...její hlas je plný peněz.*“⁵⁴ O vlasech se zmiňuje až ke konci knihy Gatsby, když vypráví Nickovi, jaká byla jeho minulost s Daisy: „*Poslední odpoledne před odjezdem do ciziny seděl dlouho mlčky s Daisy v objetí. Byl studený podzimní den, v pokoji hořel*

⁵² TATE, Marry Jo. F. *Critical Companion to F. Scott Fitzgerald: A Literary Reference to His Life and Work*. Viz. výše, str. 97-99.

⁵³ Tamtéž, str. 97.

⁵⁴ FITZGERALD, Francis Scott. *Velký Gatsby*. Viz. výše, str. 132.

oheň a jí zrudly tváře. Občas se pohnula a on pak trochu posunul ruku a políbil ji na tmavé lesklé vlasy.“⁵⁵ V Gatsbyho vzpomínkách je Daisy tmavovláška. Avšak podobně jako v případě Gatsbyho nechává Fitzgerald čtenáře na pochybách a vnáší do popisu Daisyina zevnějšku rozpor. Do Daisyina a Nickova rozhovoru se zapojuje dcera Buchananových, již matka sděluje: „*Ty moje zlatíčko*“ *Maminka ti otřela pudr, do tvých žlutoučkých vlásků?*“ Poté v konverzaci pokračuje a vysvětluje Nickovi: „*Nepodobá se svému otci. Podobá se mně. Vlasy a tvar obličeje má po mně.*“⁵⁶ Znamená to tedy, že byla Daisy přeci jen blondýnka? O skutečné barvě jejích vlasů můžeme pouze spekulovat.

Tom Buchanan: „*Byl robustní třicátník s vlasy jako sláma, přísnými rty a povýšeneckým vystupováním. Obličejem vévodily arogantní oči, kvůli kterým vzbuzoval dojem, jako by se neustále útočně nakláněl dopředu....*“⁵⁷ Pochází z bohaté rodiny v Chicagu, kde se v mládí stal profesionálním fotbalovým hráčem. Nyní bydlí v luxusním domě ve Východním Vejci, jezdí na koních a hraje pólo. Muž, který chce mít všechno, ale přitom se podle toho nechová. Je hrdý na své drsné způsoby. Mluví o tom, že bílá rasa je silnější a zůstane na vrcholu. A sám se podle Nickova popisu za nordickou rasu považuje: „*Podstatné je, že jsme nordická rasa. Já a ty a ty a ...*“ – po kratičkém zaváhání do výčtu drobným příkývnutím zahrnul také Daisy. Tomova osobitá úvaha vrací čtenáře zpět k Daisyinu zjevu a barvě vlasů, jež mohly být důvodem Tomova váhání. Daisy Tomovi kontemplančně označí za filosofování. Další Tomovou negativní vlastností je arogance. Je přesvědčen, že díky svému původu a penězům stojí na vyšší úrovni než ostatní a je pánem situace v každém okamžiku. Svou manželku podvádí s Myrtle Wilsonovou, je hrubý a neváží si toho, co má. Je klíčovým hráčem v rozuzlení celého příběhu, neboť právě on pozná auto, které zabilo Myrtle, což také prozradí.⁵⁸

Jordan Bakerová, profesionální golfová hráčka, Daisyina dlouholetá kamarádka, která začne vztah s Nickem Carrawayem poté, co je seznámila právě Daisy. Je mladá, samostatná, bohatá a muži ji obdivují.⁵⁹ Vyzařuje z ní ovšem chlad, je přehnaně cynická

⁵⁵ FITZGERALD, Francis Scott. *Velký Gatsby*. Viz. výše, str. 163.

⁵⁶ FITZGERALD, Francis Scott. *Velký Gatsby*. Viz. výše, str. 128.

⁵⁷ Tamtéž, str. 13.

⁵⁸ TATE, Marry Jo. F. *Critical Companion to F. Scott Fitzgerald: A Literary Reference to His Life and Work*. Viz. výše, str. 97-98.

⁵⁹ Tamtéž, str. 97.

a sebestředná. Nick ji v románu, když ji poprvé uviděl u Daisy v domě, popsal následovně: „*Byla to štíhlá drobná dívka s drobnými nadry a vzpřímeným držením těla, které ještě zdůrazňovala tím, že ramena zatahovala dozadu jako mladý kadet. Z jejího bledého, roztomile nespokojeného obličejů si mě měřily šedé oči, přimhouřené proti slunci.*“⁶⁰ Zнала se s Jayem Gatsbym, jak se hned zmínila v první kapitole a ráda navštěvovala jeho večírky. „*A já mám velké večírky ráda. Jsou tak intimní. Na malých večírcích není žádné soukromí*“⁶¹ řekla, když se s Nickem potkala na akci, kterou Gatsby o víkendů organizoval. Z druhé strany se podle Nickova vyprávění dozvídáme, že Jordan není čestný člověk. Je opět zaslepena bohatstvím a mocí. Přestože ji Nick evidentně stále miluje, je jejím chováním po Gatsbyho smrti zklamán a znechucen.

Myrtle Wilsonová, milenka Toma Buchanana představuje v románu zástupce nižší společenské třídy. Myslí si, že prostřednictvím své aféry s Tomem pronikne do světa elity. Poté, co ji Tom přivede do svého bytu v New Yorku, se její chování změní. Začíná projevovat svoji moc a nadvládu, panovačnost a povýšenost. Chce se vyrovnat bohatým ženám. Sní o životě dobře situované ženy, což je jí v běžném životě odepřeno. Je provdána za chudého mechanika, se kterým žádnou budoucnost nevidí. Tom ji chce představit Nickovi a záměrně tedy zastaví u Wilsonových. Když Myrtle přichází, Nick ji charakterizuje následovně: „*Pak jsem uslyšel kroky na schodech a za chvíli světlo ze dveří kanceláře zastínila silná ženská postava. Bylo jí kolem pětatřiceti a byla trochu při těle, ale nosila svou nadváhu smyslně, jak to některé ženy dovedou. Tvář nad umazanými šaty z tmavomodrého krepdešinu se nevyznačovala ani náznakem nebo paprskem krásy, ale první pohled v ní byla patrná vitalita, jako kdyby nervy v jejím těle bez ustání doutnaly.*“⁶² Ironie osudu zapřičiní, že je při nehodě zabita autem, které řídila Tomova manželka Daisy.⁶³

George Wilson, vyčerpaný muž ve středních letech, smutný muž, téměř bez života. Takový je manžel Myrtle Wilsonové. Vlastník autoopravny na okraji Údolí popela. Svoji ženu si idealizuje, nechce o ni přijít a je zdrcen tím, když se dozví, že jej Myrtle podvádí. O jejich finanční situaci vypovídá i stav autodílny, který Nick popisuje jako zanedbaný holý interiér, jediné auto v dohledu byl zaprášený vrak „fordky“, který se

⁶⁰ FITZGERALD, Francis Scott. *Velký Gatsby*. Viz. výše, str. 18.

⁶¹ Tamtéž, str. 57.

⁶² Tamtéž, str. 32.

⁶³ TATE, Marry Jo. F. *Critical Companion to F. Scott Fitzgerald: A Literary Reference to His Life and Work*. Viz. výše, str. 101.

krčil v tmavém koutě. Nick se domnívá, že ubohá autoopravna musí být jen zástěrkou a že nad ní se skrývají skutečné a přepychové pokoje. O Georgovi posléze říká, že to byl světlovlasý, apatický muž, chudokrevný a tak trochu pohledný.⁶⁴

⁶⁴ FITZGERALD, Francis Scott. *Velký Gatsby*. Viz. výše, str.31.

5 Adaptace

V této kapitole bych se chtěla věnovat adaptaci obecně a vysvětlit pojem samý. Filmové adaptace tvoří důležitou součást historie kinematografie. Není třeba připomínat, že existuje několik teorií adaptace a stále přibývají nové. Nejčastěji je film zpracován na bázi literární předlohy, avšak inspirací může být také divadlo, muzikál, opera, balet, komiks nebo rozhlasové dramatisace.⁶⁵ Adaptaci můžeme definovat v širokém slova smyslu jako: „*Projev kultury, který se podílí na utváření jejího dění míšením, přivlastňováním, recyklováním či přepisováním literárních či jiných textů.*“⁶⁶ Jde tedy o využití původní předlohy (tedy původního díla) nebo také jeho přetvoření či transformování v dílo nové. Netřeba připomínat, že „akt adaptace“ není nikterak jednoduchý a rovněž na výslednou adaptaci lze pohlížet z mnoha odlišných hledisek. Při vzniku filmu, dle literární předlohy si nejen kritici, ale i ostatní hodnotící filmu, kladou otázky jako: „*Jaké jsou specifické znaky verbální, vizuální a posléze i audiovizuální reprezentace? Byl ten film dostatečně věrný své předloze?*“

Je třeba připomenout, že hlavní zásadou při adaptování literární předlohy je oproštění se od pejorativních konotací nevěry, rouhání nebo kopírování atd. Adaptace by také neměla být koncipována (pouze) jako vzájemná výměna mezi literaturou a filmem, jde totiž o mnohem složitější proces. Některá zpracování jsou více úspěšná, některá méně, přesto častěji slýcháme kritiku o nepovedeném snímku. Uchopení dané předlohy a volba adekvátního režijního záměru jsou pro zdar adaptace klíčové. Východiskem může být vytvoření virtuálního audiovizuálního plátna a projekce postav a děje díla. Žádné dílo neexistuje izolovaně, a je proto zásadní vzít v úvahu také historický a společenský kontext a životní příběh autora. Opomenout nelze ani kritické studie a recenze literární předlohy, které nabízejí možné způsoby interpretace, apod. Přesný postup, jak natočit film podle nějaké univerzální studie neexistuje. Některé knihy a jejich děj lze přenést na plátno jednodušeji, na druhou stranu některé knihy, zpracovat nelze.⁶⁷ Filmový teoretik Robert Stam tvrdí, že: „*Adaptace přerozdělují energii a sílu, podněcují kolování a*

⁶⁵ BUBENÍČEK, Petr (ed.). *Filmová adaptace*. Iluminace [online]. 2010. [cit. 2018-2-11]. Dostupné z: http://www.iluminace.cz/JOOMLA/images/stories/clanky/editorial_1_2010.pdf

⁶⁶ BUBENÍČEK, Petr. *Zásady adaptace ke studiu literatury ve filmu*. Česká literatura [online]. 2013 [cit. 2018-02-11]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/42687965>.

⁶⁷ HUTCHEON, Linda. *A Theory of Adaptation*. New York: Routledge, 2006, str. 4-7.

*přesuny, jazyková energie literárního psaní se mění v audio-vizuálně-kineticko-performativní energii adaptace, v milostnou výměnu testových šťáv.*⁶⁸

Teorie adaptace by si přirozeně zasloužila detailnějšího rozpracování a mohla by se stát námětem bakalářských nebo diplomových prací. Ve své diplomové práci jsem se rozhodla věnovat dvěma filmovým adaptacím *Velký Gatsby*. Každá analýza vychází z jiné adaptační teorie, nadto uvádí také charakteristiku daného režiséra.

5.1 Filmové adaptace

Román *Velký Gatsby* je rovněž velmi oblíbený ve filmovém průmyslu. Může se zdát, že se jedná o jeden a tentýž příběh. Třebaže filmové verze vycházejí z téže knižní předlohy, jde o podobnost pouze zdánlivou. Každý režisér pojal zpracování románu jinak, každý se zaměřil na jiné aspekty a zdůraznil něco jiného. V některých scénách se objevil „aditivní materiál“, který předloha neobsahuje, a naopak některé pasáže byly vynechány.

Filmových adaptací existuje několik. První zpracování vzniklo hned rok po vydání knihy – v roce 1926. Bohužel němý a černobílý film režiséra Herberta Bretona se nedochoval. Avšak kopie traileru je uschována v Národním archivu dodnes. O několik let později, v roce 1949, se o zfilmování knihy pokusil režisér Elliott Nugent. Následující zpracování je jedno z nejznámějších a bylo natočeno roku 1974 Jackem Claytonem. Rok 2000 přinesl další adaptaci, avšak ta nešla ani do kin a byla určena pouze televizním divákům. O dva roky později Christopher Scott Cherot transformoval román do filmové podoby pouze s afroamerickým obsazením. Poslední verze vznikla před pěti lety, v roce 2013. Je ze všech verzí nejmodernější, používá nové techniky a dvacátá léta zachycuje ve zcela jiném úhlu než předešlá zpracování. Režisérem filmu je Baz Luhrmann.⁶⁹

S ohledem na množství filmových adaptací bude pozornost věnována pouze dvěma z nich, a to filmu *Velký Gatsby* v režii Jacka Clayтона z roku 1974 a nejnovější verzi

⁶⁸ BUBENÍČEK, Petr (ed.). *Filmová adaptace*. Viz. výše.

⁶⁹ LOMBARDI, Esther. *What adaptations were made of 'The Great Gatsby'? Is there a movie?* ThoughtCo. [online]. 2017. [cit. 2018-1-25]. Dostupné z: <https://www.thoughtco.com/the-great-gatsby-movie-adaptations-739956>.

režiséra Baze Luhrmanna z roku 2013. Komparace obou filmů s literární předlohou i se sebou samými je obsažena v následující kapitole.

6 Režie

6.1 Jack Clayton

Jack Clayton se narodil roku 1921 v Anglii. K filmu se dostal již ve čtrnácti letech, kdy okusil práci asistenta režie. Za svou kariéru režíroval celkem osm celovečerních filmů. První film, který mu přinesl uznání, byl *Místo nahoře* (Room At The Top) z roku 1959, za který získal i Oscara. Mimo jiné režíroval také filmy *Nevíňátka* (The Innocents, 1961), *The Pumpkin Eater* (1964), *Our Mother's House* (1967). Je známý tím, že své filmy důmyslně propracovával. Clayton byl nezávislý, což se odráželo i v jeho filmech, nesouhlasil s kritikou. Zaměřil se především na realistické filmy. Další dva natočil v Americe, byl to *Velký Gatsby* (The Great Gatsby, 1974) a *Something Wicked This Way Comes* (1983). Po zkušenostech ve Spojených státech se vrátil domů do Anglie, kde zahájil práci na *Osamělé vášni Judith Hearnové* (The Lonely Passion of Judith Hearne, 1983) a filmu BBC *Memento Mori* (1992). Zemřel v roce 1995⁷⁰

Clayton byl značně kontroverzní režisér. Kladl si otázku, zda je vůbec schopný natočit americkou „klasiku“. „*Gatsby je o společnosti a rozdělení v ní, to vše já znám. Ale romantická stránka filmu?*“ Claytonovo zpracování ukazuje vždy dvě stránky – dobrou a špatnou. Například láska Daisy a Gatsbyho, sňatek Myrtle a Wilsona. Další téma, které režisér využil, byla ztráta nevinnosti, protože postavy obětují své sny, romantické vize a ambice. Clayton poprvé četl *Velkého Gatsbyho* v dospívání a román ihned zařadil mezi své oblíbené knihy. Na natáčení filmu se poctivě připravoval, protože věděl, že dvě předchozí zfilmované verze neuspěly. Pracoval s odborníky, s Fitzgeraldovými studenty a dokonce celý koncept diskutoval s autorovou dcerou. Podle Claytonova „kontroverzního“ názoru jsou dvě třetiny románu nepříliš akční se slabou dějovou linií. To se ovšem podle režiséra nedá říci o poslední třetině, kdy kniha dostane nečekaný spád, čtenář nabývá vzrušení a je plný emocí. Ačkoliv se režisér snažil držet předlohy co nejvěrněji, současně potřeboval udělat film zajímavý už na začátku. Zaměřil se tedy na magii romantiky a rozhodl se ztvárnit vztah Daisy a Jaye jako hluboký emocionální cit.⁷¹ Využil jednoduché techniky, tak aby příběh vynikl a zvýraznil emoční stav daných

⁷⁰ HUTCHUNGS, Peter. *Clayton, Jack (1921-1995)*. Screenonline [online]. [cit. 2018-1-28]. Dostupné z: <http://www.screenonline.org.uk/people/id/502488/index.html>

⁷¹ SINYARD, Neil. *Jack Clayton. British film makers*. Manchester: Manchester University Press. 2000. str 144 – 148.

postav. Mimo jiné, zdůraznil hru se světlem, jejímž prostřednictvím napomohl vykreslit charaktery postav a jejich příběhy. Dokázal rovněž využít přírodní scenérie a zejména východů a západů slunce. Důrazem na krásu přírody současně poukázal na realitu skutečného světa a postavil recipienta před otázku, zda svět prezentovaný na filmovém plátně je skutečnost či jen sen, kterého nelze lehce dosáhnout.⁷²

6.2 Baz Luhrmann

Slavný australský režisér, narozen v roce 1962. Už od dětství se pohyboval kolem filmu, neboť jeho otec byl také režisérem. Luhrmannova tvorba zahrnuje širokou škálu zpracování, ať již točil filmy podle svého scénáře, zpracovával divadelní hry, muzikály nebo velkolepá literární díla. Jeho prvním filmem byl v roce 1992 *Tanec v srdci* (Strictly Ballroom). Skutečný úspěch a vstup do Hollywoodu mu přineslo zpracování Shakespearovy tragédie *Romea a Julie* (Romeo and Juliet, 1996) a na vrchol ho vynesl film *Moulin Rouge* (2001), který se stal nejlepším filmem na několika festivalech v různých zemích včetně celosvětového Zlatého glóbu. Později režíroval opět velmi slavné dílo, *Austrálie* (2008). Když v roce 2004 poslouchal při cestě transsibiřskou magistrálou audioknihu, Fitzgeraldova Velkého Gatsbyho, rozhodl se, že ji za každou cenu zfilmuje. „Udělám vše proto, aby Gatsby zůstal naživu.“ Vzhledem k předběžné kalkulaci, která naznačovala výrazně vysoký rozpočet, obrátil se s žádostí na nahrávací studio Warner Bros, kde přednesl zasvěcenou prezentaci režijního záměru, usilující o propojení „starého a nového“, použití hip-hopové hudby tak, aby zněla jako z dvacátých let, a užití moderní techniky 3D. Po zhlédnutí krátkých ukázek natočených při zkouškách se studio rozhodlo film podpořit. Netřeba dodávat, že film byl opravdu nákladný a místo plánovaných 100 miliónů dolarů se rozpočet navýšil na 104,5 miliónů dolarů. Vysvětlením velkých nákladů je, mimo jiné, použití šperků speciálně navržených společností Tiffany a oděvů od módní značky Prada.

Zajímavý je i výběr hudby. Román se odehrává ve dvacátých letech, která jsou známá jako Jazz Age (viz také výše). Když byl původně tázán Fitzgerald, proč chce do svého románu zakomponovat afroamerickou hudbu – jazz, odvětil, že je to díky její popularitě. Obdobně Luhrmann uvedl, že i on zasadil do svého filmu afroamerickou hudbu,

⁷² GRISSOM, Ursula Candace. *Fitzgerald and Hemingway on Film: A Critical Study of the Adaptations, 1924–2013*. Jefferson: McFarland and Company, Inc., 2014. str. 45.

modernější – hip-hop, kterou produkoval Jay – Z.⁷³ Kromě hudby používá Luhrmann daleko složitější techniku než Clayton: jasné zářivé barvy, frenetickou stimulaci, metodu 3D, což je samozřejmě pro film odehrávající se ve dvacátých letech velmi neobvyklé. Svým počínáním se snažil přiblížit klasický Fitzgeraldův román dnešnímu divákovi. Jeho verze vytváří paralely mezi materialistickou a morální dekadencí moderní Ameriky a výstředností dvacátých let.

Přes veškerou modernizaci usiloval o zachování hlavní linie románu, nevynechal důležité detaily a integroval přímé citáty z románu. Na druhou stranu se oprostil od některých méně důležitých, respektive zatěžujících scén, čímž filmu dodal na působivosti a dramatičnosti.⁷⁴

⁷³ RYAN, Tom (ed.). *Baz Luhrmann: Interviews*. Mississippi: University Press of Mississippi, 2014.

⁷⁴ ROSK von, Nancy. *Looking Back at the Jazz Age: New Essays on the Literature and Legacy of an Iconic Decade*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2016, str. 187.

7 Velký Gatsby z roku 1974

Přesto, že kniha zprvu populární nebyla, stal se z ní jeden z neúspěšnějších amerických románů, který se pro svou slávu sám nabízí jako materiál vhodný ke zfilmování. To si také uvědomil režisér Jack Clayton a začal jednat. Původní scénář filmu psal Truman Capote, ale nedokončil jej, protože v té době měl problémy s alkoholem a z Nicka chtěl udělat homosexuála.⁷⁵ Sám Coppola řekl, že byl požádán, aby přepsal scénář Velkého Gatsbyho, přitom ještě dokončoval své veledílo – film *Kmotr* (*The Godfather*, 1972). Lhůta na přepsání scénáře byla pouhé tři týdny. Přesto nakonec souhlasil. Nejprve si Coppola musel přečíst knihu, podle níž měl točit film: „*Byl jsem šokován, v knize nebyl téměř žádný dialog mezi Gatsbym a Daisy. Vyděsilo mě, že musím všechno vytvořit sám.*“⁷⁶ Tvrdí, že některé scény si přimyslel, aby si zpracování stěžejního díla zjednodušil – například scéna, kde si Gatsby a Daisy vykládají celou noc. Scénář dokončil těsně s premiérou filmu *Kmotr* a nakonec byl, i přes prvotní pochyby, se svojí prací spokojen. Ve spolupráci s režisérem a kameramanem Dauglasem Slocobem vytvořil film, jehož délka byla 144 minut a rozpočet se vyšplhal na 6, 5 miliónů dolarů.⁷⁷ Ač se tato částka v té době zdála obrovská, výdělek z filmu pokryl, ba převýšil všechny jeho náklady. Výdělek celkem činil 26 533 200 amerických dolarů.⁷⁸

Samotné natáčení nás přivádí do Newportu na Rhode Islandu, který je středem Long Islandu. Velkolepé, luxusní sídlo Jaye Gatsbyho postavené v roce 1909, se nachází přímo v centru města a mělo by napodobovat Malý Trianon ve Versailles. Viktoriánský dům Buchananů, který je v knize na druhé části New Yorku se nachází až daleko přes oceán v Anglii.⁷⁹ Režisér Jack Clayton se snažil svým přístupem zachovat předlohu velmi autenticky. Je sice těžké přesně zachytit, to, co kniha nabízí, avšak jemu se předloha do určité míry podařila na plátno přenést. Film získal mnoho ocenění v roce 1975. Jako první bylo vyhlašování Oscarů, kde nezůstalo jen u nominací, ale sošku si

⁷⁵ BARD, Peter. *In Search of a Great 'Gatsby': Hollywood's F. Scott Fitz and Starts*. Variety. [online]. 2013. [cit. 2018-01-11]. Dostupné z: <http://variety.com/2013/biz/features/in-search-of-a-great-gatsby-hollywoods-f-scott-fitz-and-starts-1200386084/>

⁷⁶ COPPOLA, Francis Ford. *Gatsby and Me*. Townandcountry. [online]. 2013. [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: <https://www.townandcountrymag.com/leisure/reviews/a1042/francis-ford-coppola-gatsby-and-me/>

⁷⁷ Internet Movie Database. *The Great Gatsby* (1974). [online]. [cit. 2018-1-26]. Dostupné z: <http://www.imdb.com/title/tt00071577/>

⁷⁸ The Numbers. *The Great Gatsby* (1974) [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <https://www.the-numbers.com/movie/Great-Gatsby-The#tab=summary>

⁷⁹ The Worldwide Guide To Movie Locations. *The Great Gatsby film locations* [online]. [cit. 2018-01-20]. Dostupné z: http://www.movie-locations.com/movies/g/Great_Gatsby_1974.html#.Ws26VtRubMx

domů odvezla Theoni V. Aldredgeová za kostýmy a Nelson Riddle za hudbu. Další cenu vyhrála na předávání Zlatých glóbulů nejlepší herečka ve vedlejší roli Karen Blacková (Myrtle Wilsonová). Dalšími nominovanými byli Bruce Dern jako nejlepší herec ve vedlejší roli (Tom Buchanan) a Sam Waterston (Nick Carraway). Ocenění BAFTA za nejlepší kameru získal Douglas Slocombe, další opět za kostýmy Theoni V. Aldredgeová a výpravu John Box.⁸⁰

⁸⁰ Internet Movie Database. *The Great Gatsby (1974)*. [online]. Viz. výše.

8 Velký Gatsby z roku 2013

Až úplně dokonce byl tento film sřežen a na povrch se dostávaly pouze bezvýznamné informace. To se změnilo 15. května 2013 při zahájení filmového festivalu v Cannes a Velký Gatsby měl tu čest jej slavnostně otevřít. Luhrmann odsunul jeho premiéru, která měla být ještě před uzávěrkami Cen akademie do Cannes, protože chtěl, aby se film hned střetl s mezinárodním prostředím a publikem. Kritici, jak už to bývá, zastávali rozporuplné názory. Někteří byli přesvědčeni, že z původního Fitzgeraldova díla zachoval režisér velmi málo a že kouzlo doby a původní poslání knihy se vytratilo. Naopak moderna, hudba, hvězdné herecké obsazení, filmová technika a efekty byly lákadlem. Pravdou je, že filmový rozpočet vzrostl na neuvěřitelných 105 miliónů amerických dolarů. Finančně náročné bylo i natáčení, které neprobíhalo jen na americkém kontinentu, ale i Luhrmannově rodné zemi – Austrálii, převážně v Sydney. Údolí popela bylo přeneseno z New Yorku do Bailmainu, který má silně průmyslovou minulost. Gatsbyho dům, který by měl stát na Long Islandu, jak nám kniha vypráví, je situován v oblasti Manly. Zahrady domu pak v Centennial Parku, což je jedna z nejoblíbenějších relaxačních oblastí v Sydney.⁸¹ Toto zpracování je obdobně dlouhé jako předchozí a celkově sčítá 143 minut. Stejně tak, jako verze z roku 1974, získalo i Luhrmannovo dílo několik ocenění. V roce 2014 byl film nominován na dva Oscary. První za výpravu, který nakonec vyhrály Catherine Martinová a Beverley Dunnová a druhý za kostýmy opět pro Catherine Martinová. Následujícím úspěchem byla vítězství BAFTA opět za kostýmy a výpravu, a další nominace za masky pro Maurizia Silvu a Kerry Warnovou. Kromě těchto nejznámějších si Luhrmann a jeho film připisuje na konto dalších 49 výher (například v Austrálii, Velké Británii...) a 83 nominací.⁸² Jak již jsem zmínila výš, výdaje na natáčení byly velmi vysoké, přesto byl film výdělečný s celkovou částkou 351 040 419 dolarů.⁸³ Není tedy pochyby, proč se právě tyto dvě adaptace označují za nejlepší a nejznámější filmová zpracování románu Francise Scotta Fitzgeralda.

⁸¹ ATTWOOL, Jolyon. *The real Great Gatsby locations*. *The Telegraph*. [online]. 2013. [cit. 2018-02-09]. Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/travel/arts-and-culture/The-real-Great-Gatsby-locations/>

⁸² Internet Movie Database. *The Great Gatsby (2013)*. [online]. [cit. 2018-1-26]. Dostupné z: <http://www.imdb.com/title/tt1343092/>.

⁸³ The Numbers. *The Great Gatsby (2013)* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: [https://www.the-numbers.com/movie/Great-Gatsby-The-\(2011\)#tab=summary](https://www.the-numbers.com/movie/Great-Gatsby-The-(2011)#tab=summary).

9 Srovnání

9.1 Filmové postavy

Nyní se zaměříme na postavy Fitzgeraldova románu, jejich pojetí a následně ztvárnění ve filmu. Vlastní estetický prožitek přirozeně dokreslují názory filmových kritiků, respektive filmové recenze. Je přirozené, že se finální podoba uměleckého, tedy literárního i filmového díla utváří v mysli recipienta, tj. čtenáře nebo diváka. Výsledný dojem, nebo lépe řečeno produkt, se liší vzhledem k odlišnému věku, dosaženému vzdělání, pohlaví a rovněž obeznámenosti s předlohou apod. Literární/filmový kritik by nicméně měl zaujmout objektivní stanovisko a přinést objektivní hodnocení.

Jay Gatsby

Fitzgerald o Gatsbym řekl: „*Jeho úsměv byl jeden z těch vzácných, který s sebou přinášel kvalitu věčné jistoty, takový, se kterým se setkáte jen čtyřikrát nebo pětkrát v životě. Na okamžik se zdálo se, že čelí celému světu a poté se soustředí na Vás, s neodolatelnými předsudky, které s Vámi sympatizují. Chápe Vás tak moc, jak si přejete a důvěřuje Vám tak, jak Vy věříte sám sobě.*“⁸⁴

1974

V Claytonově zpracování ztvárnil hlavní roli Robert Redford, tehdy ve věku 38 let. Názory na Redfordův výkon v roli Gatsbyho se liší. Připomeňme, že v románové předloze Gatsby neustále pořádá extravagantní party, proto aby zaujal svoji dřívější lásku Daisy. Kritik G. W. Devon Pack v tomto ohledu uvedl, že Redfordův Gatsby působil velmi chladně a tajemně.⁸⁵ V souladu s literární předlohou se choval zdrženlivě a spíše mlčenlivě. Určitá odtažitost se však promítla také do Jayova vztahu k Daisy, který postrádal vzájemné jiskření. Redford tedy působil v roli přirozeně a věrohodně, avšak určitá odtažitost, s níž pojal Gatsbyho, do určité míry ovlivnila chování k Daisy.

⁸⁴ HARBISON, Autumn. *'The Great Gatsby' Movie: A Side By Side Comparison Of the 1974 Cast and 2013 Cast*. Mic Network Inc [online]. 2013. [cit. 2018-1-29]. Dostupné z: <https://mic.com/articles/39833/the-great-gatsby-movie-a-side-by-side-comparison-of-the-1974-cast-and-2013-cast#.fPQ3Z2bun>

⁸⁵ PACK, Devon. *The Great Gatsby (1974): Movie Review*. Ruthless Reviews [online]. 2013. [cit. 2018-1-30]. Dostupné z: <http://www.ruthlessreviews.com/14787/the-great-gatsby-1974-movie-review/>.

2013

V pozdějším zpracování se role ujal Leonardo DiCaprio, shodou okolností ve stejném věku jako Redford. DiCaprio ztvárnil roli tajemného milionáře dynamicky a vášnivě. Roger Ebert, americký kritik, držitel Pulitzerovy ceny za kritiku, o DiCapriově Gatsbym řekl, že je největší a nejjednodušší zvláštní efekt celého filmu. Podle něho, už jen řeč DiCapriova těla vyvolá v divákovi iluze, neboť v roli působí velmi tajemně, přesto však srozumitelně a bolestně reálně. Dokáže navodit dojem, že je všudypřítomný a že ví to, co divák ne. DiCaprio je smutný, sebevědomý a zoufalý přesně tak, jak by Gatsby měl být. Dokázal vyjádřit, jak moc Daisy miluje a jak po ní touží. Na konci filmu, kdy se jeho iluze rozpadnou a zhroutí se mu svět, se stává děsivým a patetickým falešným idolem.⁸⁶

Vlastní estetický prožitek

V adaptaci z roku 2013 se Gatsby objevuje poprvé, když stojí na molu a natahuje ruku do dálky, kde září zelené světlo. Vypadá, jako by světlo chtěl za každou cenu chytit. Už v této chvíli vytváří režisér pomyslný horizont očekávání a naznačuje důležitost barevné symboliky. Gatsby v Luhrmannově režijním pojetí je nestabilní, zatvrzelý, antisociální muž, přesto jeho touha po Daisy je silnější než cokoliv jiného. DiCaprio připomíná posedlého šílence a současně naopak citlivého muže. Herec hraje obě tváře velmi přesvědčivě a celkový projev působí velmi věrohodně. Při porovnání s Claytonovým Jayem Gatsbym jde o dvě rozdílné postavy. Gatsby, kterého ztvárnil Robert Redford, je nešťastný romantik, který vyvolává sympatie a touhu ochránit jej před hrůzným osudem. Zároveň však působí do značné míry neprůbojně a nevýrazně.

⁸⁶ SEITZ, Matt Zoller. The Great Gatsby. Roger Ebert [online]. 2013. [cit. 2018-1-15]. Dostupné z: <https://www.rogerebert.com/reviews/the-great-gatsby-2013>

Nick Carraway

1974

Sam Waterston, jemuž tehdy bylo třicet čtyři let, se představuje v roli Nicka Carrawaye, jedoucí v motorové loďce na návštěvu ke své sestřence Daisy. První o čem se zmiňuje, jsou moudrá slova jeho otce. Podle této rady se řídí a tak vypadá celý jeho život. Život pozorovatele. Jeho vyprávění je pečlivě založeno na románu, avšak tentokrát se Nick nedostává do popředí, nýbrž zůstává stranou. V knize i v pozdějším zpracování je Nick zúčastněným vypravěčem, který má na všechno svůj vlastní názor a své myšlenky vyjadřuje nahlas. Právě tím dává divákovi jakýsi směr, jak situaci nebo ostatní postavy vnímat. Tento lehce naivní Nick si udržuje chladný odstup důvtipného společenského pozorovatele.

2013

Osmatřicetiletý herec Tobey Maguire si zahrál Nicka Carrawaye v Luhrmannově verzi. Původní režijní záměr byl vytvořit z Nicka hlavní postavu filmu, což se také podařilo. Jayův příběh vzniká jen díky Nickovi, který jej v retrospektivním vyprávění sestavuje jako mozaiku. Nick se účastní každé akce a každému sporu. Přestože působí jako nezkušený a dalo by se říci naivní mladý muž, působí věrohodně. To je také důvodem, proč mu ostatní touží svěřovat svá tajemství. Ne náhodou začíná filmové zpracování Nickovými slovy a vzpomínkou na Nickova otce: „*Vždycky se snaž vidět v lidech to nejlepší.*“⁸⁷ V té době se však potýká s vlastními problémy a je hospitalizován v Perkinsově sanatoriu, kde svému ošetřujícímu lékaři svěřuje, co se onoho rušného léta roku 1922 odehrálo. Ústní vyprávění jej však vyčerpává, a proto začne vše zaznamenávat písemnou formou. Psaní mu jde. Daisyin manžel Tom jej dokonce nejednou označil za spisovatele, ba za Shakespeara.⁸⁸

Talentovaný herec Tobey Maguire ve filmu působí velmi dynamicky a aktivně. Vytváří pocit přítomnosti a divákovi vsugeruje živý a uvěřitelný estetický prožitek. Neřídí se prvním dojmem a poctivě se snaží řídit otcovou radou a hledat v lidech jen to nejlepší. Z počátku si užívá bujaré večírky, prosperitu dvacátých let a dokonce tvrdí, že se mu v New Yorku líbí. Jak již bylo uvedeno, bouřlivá dvacátá léta neznamenají jen

⁸⁷ The Great Gatsby [film]. Režie Baz LUHRMANN, Austrálie/USA, 2013.

⁸⁸ Tamtéž

prosperitu a ekonomický boom, ale mají také své stinné stránky. Obdobně je tomu také u Nicka. Počáteční nadšení z Gatsbyho večírků a opětného shledání Gatsbyho s Daisy se postupně mění ve vystřízlivění a skepsi, která naplno vrcholí po Jayově tragické smrti. Do Perkinsonova sanatoria přichází Nick jako depresivní muž, zklamaný vším a všemi, vyjma jediného člověka, jímž byl Jay Gatsby.

Vlastní estetický prožitek

Nick je zasvěceným vypravěčem, což je zřejmé jak z románu, tak filmové verze. Divák nepochybně ocení Nickovo vypravěčské umění a jeho vhled do situace. Nick je všude a popisuje věci a vývoj událostí tak, jak se dějí. Prostřednictvím svého průvodního vyprávění dokáže diváka, který nemá o dvacátých letech sebemenší ponětí, informovat, jak doba jazzu a prohibice vypadala. Divák si díky němu může vytvořit ucelený obrázek. Nick postupně poznává své okolí v New Yorku, včetně své vlastní rodiny a je jím znechucen. V souladu s románovou předlohou je Tobey Maguire muž plný emocí, dokáže se smát, být smutný, snaží se pochopit lidi kolem sebe, omlouvat je a mít s nimi trpělivost. Sam Waterston se naopak stahuje do ústraní a neslouží jako vypravěč. Události se zdají být nezasazeny Nickovým vyprávěním a způsobem jeho uvažování. Ač je děj smysluplný, někdy je vypravěč nepostradatelný. Například zcela chybí popis jazzové éry, a tak si divák musí domyslet, co se opravdu dělo a proč jsou někteří lidé neuvěřitelně bohatí, neustále pijí alkohol, pořádají večírky apod. Sam působí chladnějším a nedostupnějším dojmem než Tobey.

Daisy Buchananová

Francis Scott Fitzgerald o Daisy Buchananová napsal: „*Její obličej byl smutný a krásný s jasným odleskem, zářivé oči s vášnivými ústy, ale v jejím hlase bylo i vzrušení, že muži, kteří ji kdysi hýčkali, na ni stále nemůžou zapomenout.*“⁸⁹

1974

Daisy Buchananovou v prvním případě hrála herečka Mia Farrowová ve věku 29 let. Je zajímavé, že v knize najdeme rozporuplný a nejasný popis toho, jak Daisy vypadala.

⁸⁹ HARBISON, Autumn. *'The Great Gatsby' Movie: A Side By Side Comparison Of the 1974 Cast and 2013 Cast*. Mic Network Inc [online]. 2013. [cit. 2018-1-29]. Dostupné z: <https://mic.com/articles/39833/the-great-gatsby-movie-a-side-by-side-comparison-of-the-1974-cast-and-2013-cast#.fPQ3Z2bun>.

Její chování známe pouze prostřednictvím vyprávění Nicka. Clayton udělal z Daisy blondýnku s krátkými vlnitými vlasy a modrýma očima. Každá herečka ji pojala svým vlastním způsobem. Mia Farrowová představovala podle Packa zoufalou, nervózně usmívající se ženu, která je lapena do pastí manželství s Tomem, nešťastného manželství, avšak takového, které voní po penězích.⁹⁰ Claytonovým původním záměrem bylo přeměnit Daisy na romantičtější a sympatičtější ženu, panenku dvacátých let, která svým nevinným počináním působí jako malé děvčátko. Takový by měl divák názor bez zásahu vypravěče Nicka Carrawaye, který její charakter uvádí na pravou míru. Byla sobecká, přelétavá, a bezstarostná. I podle tónu jejího hlasu a intonace poznáme, že byla hloupá naivka, která si tuto vlastnost (paradoxně) přála i pro dceru, protože hloupé naivky, to mají (podle jejího názoru) na světě jednodušší. O tom, že byla materialistická, svědčí i věta pronesena ve filmu: „*Bohaté holky si neberou chudé kluky, Jayi Gatsby, neslyšel jste o tom?*“ říká Daisy Gatsbymu, když se jí ptá, proč na něj nepočkala a proč si vzala Toma.⁹¹ Zajímavostí bylo, že Mia Farrowová byla v době natáčení těhotná. To přirozeně představovalo pro režiséra komplikaci, protože ji museli filmovat pouze velmi z blízka nebo jen její obličej.

2013

Při výběru hereček do role Daisy měl Luhrmann různé představy. Oslovil velké množství mladých kandidátek v čele s Keirou Knightleyovou, Rebeccou Hallovou, Amandou Seyfriedovou, Scarlett Johanssonovou nebo Natalií Portmanovou. Nečekaně dostala roli Carey Mulliganová. Mladá herečka odstartovala svou kariéru ve filmu *Pýcha a předsudek* (Pride and Prejudice) v roce 2005. Opět to byla blondýnka. Tehdy dvacetiosmiletá Carey se s Daisy opravdu dokázala sžít a ztvárnila roztržitou panovačnou dívku. Neví si rady, co se svým životem, a nudí se. Jednou se směje, okamžik na to pláče. Fitzgerald napsal, že má hlas, který zvoní jako peníze a ve filmu působí velmi podobně. Ve své hlavě si vše idealizuje, nechce mít starosti, kterým se bohužel nevyhne a právě to ji neskutečně rozhodí. Na druhou stranu je znuďená svým

⁹⁰ PACK, Devon. *The Great Gatsby (1974): Movie Review*. Ruthless Reviews [online]. 2013. [cit. 2018-1-30]. Dostupné z: <http://www.ruthlessreviews.com/14787/the-great-gatsby-1974-movie-review/>.

⁹¹ *The Great Gatsby* [film]. Režie Baz LUHRMANN, Austrálie/USA, 2013.

životem, svým pohodlným a bohatým životem: „Připadá mi, že je to tady všechno přílišné.....všude už jsem byla, všechno jsem viděla, všechno zkusila.“⁹²

Vlastní estetický prožitek

Obdobně jako Gatsby i Daisy Buchananová byla v jednotlivých filmových verzích ztvárněna odlišně. Mia Farrowová je velmi krásná herečka, avšak v roli Daisy nepůsobila příliš věrohodně. Dalo by se říci, že horizont očekávání vytvořený na základě čtenářského prožitku nebyl naplněn prostřednictvím diváckého prožitku. Specifickou příchuť dodávalo Daisy v pojetí Mii Farrowové osobité zabarvení hlasu, které divákovi do určité míry sugerovalo nevinnost a naivitu kombinovanou s touhou po penězích. Carey Milliganová působila opravdově a reálně. Mezi ní a Gatsbym ztvárněným Leonardem DiCapriem bylo silné pouto a „neuvěřitelná chemie“. Společně dokázali vytvořit dojem oslnivého páru, který se skutečně miluje. Mulliganová položila důraz především na Daisyinu emoční stránku, čímž ji sice poněkud vzdálila od románové předlohy, avšak na druhé straně se přiblížila divákovi.

Tom Buchanan

Popis Toma Buchanana: „Dvě zářící arogantní oči přebraly dominanci v jeho obličejí, díky nim vypadal agresivně. To tělo bylo plné síly – kruté tělo.“⁹³

1974

Bruce Dern, třiceti osmiletý herec, představitel Toma Buchanana. Pack tvrdí, že tato role obsazená Brucem Dernem je nesrovnatelně lepší než Luhrmannův pokus. Působí poněkud zmateně, někdy i smutně. Neustále omlouvá sám sebe a své chování. Není to postava darebáka, hrubiána a člověka bez sebereflexe, přestože alibisticky tvrdí, že se vše stalo proto, že se tak stát mělo.⁹⁴ Fitzgeraldovy postavy jsou reflexí doby, v níž žily. Bouřlivým dojmem působí také Daisyin manžel, který se snaží vychutnat život a vše, co mu nabízí. Jeho neustálé nevěry do jisté míry potvrzují snahu žít život naplno a vychutnat si veškeré jeho aspekty.

⁹² The Great Gatsby [film]. Režie Baz LUHRMANN. Viz, výše.

⁹³ HARBISON, Autumn. 'The Great Gatsby' Movie: A Side By Side Comparison Of the 1974 Cast and 2013 Cast. Mic Network Inc [online]. Viz. výše.

⁹⁴ PACK, Devon. The Great Gatsby (1974): Movie Review. Ruthless Reviews [online]. Viz. výše.

2013

Tom Buchanan, v pozdější verzi, je bezcitný, hrubý, rasista, který se zajímá jen o své vlastní blaho a když se dostane do potíží, je schopný lhát a ubližovat ostatním. Podvádí svoji ženu Daisy a pečuje o svou milenkou Myrtle. Tom se nedokáže vzdát Daisy, aby mohl být s Myrtle, avšak nedokáže se vzdát ani Myrtle, aby žil s Daisy plnohodnotný manželský život. Snad jednou jedinkrát je ve filmu vidět, jak Tom znervózní, když zjišťuje, že obě ženy, obě své jistoty, může v okamžiku ztratit.

O roli Toma nebylo hned rozhodnuto. Luhrmann zpočátku uvažoval o Benu Affleckovi, ale díky natáčení filmu *Argo* (2012), nemohl Affleck roli přijmout.⁹⁵ Joel Edgerton dodal Tomu Buchananovi značnou dávku arogance, rovněž násilí a proměnil jej v povýšeného muže, který se nebojí uhodit svoji ženu. Oproti Fitzgeraldovu románu jej tedy výrazně posunul do negativní roviny záludného antihrdiny.

Vlastní estetický prožitek

Jak již bylo naznačeno, Tom Buchanan není kladným hrdinou, připomíná naopak antihrdinu postrádajícího morální kvality a silný charakter. Přes toto základní vymezení působí Joel Edgerton jako nadmíru zlý, nebezpečný a vypočítavý muž. Všechny vlastnosti Toma Buchanana z knižní předlohy jsou zesílené a na první pohled je jasné, že Tom není dobrý člověk. První verze Toma, do které byl obsazen Bruce Dern, je téměř identická s románovým Tomem Buchanem. Nicméně ani tady Tom není (a přirozeně nemůže být) nevinný, ale působí mnohem umírněněji a snad také emotivněji než Joel Edgerton.

Jordan Bakerová

Fitzgerald: „*Byla nevyhlášeně nečestná. Nebyla schopna vydržet to, že byla v nevýhodě a vzhledem k této neochotě se domnívám, že začala podvádět, když byla mladá. Jen aby zachovala svůj chladný, drzý úsměv, obrátila se ke světu a ten měl uspokojit její požadavky jejího tvrdého těla.*“⁹⁶

⁹⁵ RYAN, Tom (ed.). *Baz Luhrmann: Interviews*. Mississippi: University Press of Mississippi. 2014.

⁹⁶ HARBISON, Autumn. *'The Great Gatsby' Movie: A Side By Side Comparison Of the 1974 Cast and 2013 Cast*. Mic Network Inc [online]. Viz. výše.

1974

Kdo je vlastně Jordan Bakerová? Tvrdí o sobě, že nesnáší nedbalé a bezstarostné lidi, ale přesně taková je. Je krásná a nezávislá mladá žena. Typická flapper, jak chováním a vizáží, tak stylem oblékání, což Clayton ve svém filmu obsazením dvacetisedmileté herečky Lois Chilesové náležitě podtrhl. Není bez zajímavosti, že v tomto zpracování se objevuje mnohem častěji a hraje důležitější roli než v následující verzi. Zpočátku je jí Nick okouzlen a lze poznat, že se mezi nimi něco odehrává. Miluje ji Nick? Je velmi neopatrná, ale od ostatních očekává, že si budou dávat pozor, viz scéna, kde řídí auto a Nick ji kárá, že je velmi nedbalá řidička. Když příběh končí, Nick se probouzí a střízlivý ze svého opojení a ví, že Jordan je stejná jako Daisy a Tom, že do vyšší třídy, mezi elitu, již životy ostatních absolutně nezajímají.

2013

Elizabeth Debicková si zahrála Jordan Bakerovou ve dvaceti dvou letech a *Velký Gatsby* byl jeden z jejích prvních filmů vůbec. Její role nebyla příliš výrazná, protože se Luhrmann rozhodl soustředit se spíše na Nicka Carrawaye a jeho vyprávění a na lásku mezi Daisy a Gatsbym. Režisér se rozhodl vynechat nejen některé scény s Jordan, kde hraje golf, podvádí a je neuvěřitelně nečestná, jak o ní mluví Nick, ale rozhodl se také, že celkově vynechá její románek s Nickem. Nick o ní prohlásil, když ji uviděl poprvé: „*Byla jednou z nejděsivějších lidí, které jsem kdy vůbec poznal*“⁹⁷ Vzhledem k tomu, že ve filmu téměř neviditelná, respektive stává se jednou z okrajových postav, působí tajemně, samostatně, ba i chladně. Filmové zpracování potvrzuje její zálibu v intrikách.

Vlastní estetický prožitek

Při srovnání obou filmových adaptací věrohodněji působí Lois Chilesová. Uvěřitelnost spočívá především v civilním hereckém výkonu a souladu s románovou předlohou. Působí dojmem ženy, která si je vědoma změn, které ve společnosti nastaly, a snaží se jim přizpůsobit. Snaží se vymanit ze stereotypu předešlých let, která ženám přisoudila roli strážkyně domácího krbu, a chce stát jednou z nezávislých mladých žen. Dokáže být i milá, ale především si drží odstup. Na druhou stranu pro Jordan Elizabeth Debickové byla příznačná především arogance a nepřístupnost. Není zjevné, zda šlo o

⁹⁷ The Great Gatsby [film]. Režie Baz LUHRMANN. Viz. výše.

režijní záměr nebo vklad herečky, ale Jordan vzbuzovala dojem emocionálně chladné ženy, postrádající jakékoliv city. Podstata jejího vztahu k Nickovi tak zůstala v pozadí

Myrtle Wilsonová

„Třicátnice, která byla hrubá...její obličej...nebyl ani krásný, ani zářivý, avšak byla to žena vitální, jakoby v jejím těle neustále doutnaly nervy.“⁹⁸

1974

Ve starší verzi ji ztvárnila Karen Blacková, která byla shodou okolností stejně stará jako skutečná Myrtle v knize – třicátnice v přechodu na čtyřicítku. Blacková pojala Myrtle jako jednoduchou a naivní ženu z nižší třídy, která spatřuje v Tomovi možnost postupu na společenském žebříčku. Tom ji vnímá obdobně egoisticky pouze jako objekt touhy, nikoliv jako ženu, kvůli které by se měl rozvádět a trávit s ní svou budoucnost.

2013

V roce 2013 byla představitelkou role Myrtle, Isla Fisherová, jíž bylo tehdy třicet sedm let.⁹⁹ Poprvé se objevuje na záběru v dílně, když přijíždí její milenec Tom v doprovodu Nicka. Schází po schodech a na první pohled rezonuje s Fitzgeraldovým popisem. Žena silnější postavy, která zná své přednosti. Vypadá velmi vitálně a dynamicky. Fitzgerald popisuje Myrtle jako ženu, která svého muže nemiluje, protože jí nemohl poskytnout dostatek finančních prostředků a luxus, po němž toužila. Myrtle nejenže manžela nemiluje, ale navíc jej ponižuje. Touží po lepším společenském postavení a svoji šanci vidí právě v Tomovi. V závěru románu/filmu je Myrtle sražena Gatsbyho autem, které však řídí Daisy. Ve filmové adaptaci je Myrtlina smrt zdůrazněna: při nárazu vyletí do vzduchu a na místě umírá. Interpretace Myrtliny smrti (a její filmové ztvárnění) nabízí různé možnosti. V širším slova smyslu lze konstatovat, že ji zabila její vlastní touha po penězích, když se domnívala, že v autě sedí Tom, který byl pro ni bránou k lepšímu a bohatšímu životu.

⁹⁸ HARBISON, Autumn. *'The Great Gatsby' Movie: A Side By Side Comparison Of the 1974 Cast and 2013 Cast*. Mic Network Inc [online]. Viz. výše.

⁹⁹ Tamtéž

Vlastní estetický prožitek

Myrtle ztvárněná Karen Blackovou působí v roli Tomovy milenkyně uvěřitelněji a přirozeněji. Blacková vzbuzuje reálný dojem chudé ženy z dvacátých let, která se snaží dostat na vrchol díky svému poměru. Za zmínku stojí i to, že Isla Fisherová fyzickým vzhledem příliš nezapadá do dobového kontextu. Působí nadmíru moderně, moc hlasitě a vulgárně. Opět zůstává otázkou, do jaké míry šlo či nešlo o režijní záměr a zdůraznění touhy po lepším společenském postavení (za jakoukoliv cenu).

George Wilson

1974

Tvrdě pracující muž nižší třídy, velmi chudý, ale poctivý. Miluje svoji ženu Myrtle, která však jeho lásku neopětuje. Roli Myrtlinu manžela vytvořil herec Scott Wilson. Ve spolupráci s režisérem zdůraznil snahu udržet si manželku i poté, co se dozví, že je mu nevěrná. Zamkne do pokoje a navrhuje, že odcestují. Myrtle je na něho zlá a při hádce utíká přímo pod projíždějící auto. George je z toho zoufalý, obrací se k bohu (oči doktora T. J. Eckleburga) a říká směrem k jeho velkým očím: „*Nemyslel jsem to tak, já ji varoval...mrzí mě to...napravím to..udělám to.*“¹⁰⁰ Poté odchází hledat viníka manželčiny smrti.

2013

V roce 2013 George Wilsona hrál Jason Clarke. Luhrmann chtěl zobrazit Wilsona jako neinteligentního, zuboženého chudáka, kterého ovládá vlastní žena. V Clarkově podání vypadá George Wilson jako zoufalec. Již od začátku a především po smrti Myrtle připomíná člověka zbaveného rozumu, který chce vzít pomstu a (konečně také svůj osud) do vlastních rukou. Vezme svoji zbraň a jde se přímo pomstít muži, o kterém si myslí, že byl jejím milencem i vrahem.

Vlastní estetický prožitek

Scott Wilson v úloze George Wilsona působí velmi reálně jako muž, který miluje svoji ženu, jež jím pohrdá, vysmívá se mu a je s ním nešťastná. On věří v nápravu vztahu. Přestože zjistí pravdu o manželčině milenci, chce si ji udržet a odvést pryč na západ.

¹⁰⁰ The Great Gatsby [film]. Režie Jack CLAYTON. Viz. výše.

Wilson ztvárnil Georgovu bolest nad manželčinou zradou a nevěrou s bolestným procítěním. Dokázal vystihnout i naději v obnovení manželského života. Jason Clarke se sice vyznačuje jistou fyzickou podobností s Fitzgeraldovým popisem Georga Wilsona, avšak podobně jako u Toma Buchanana jsou jeho emoce zesílené. Nadměrná intenzita emocí působí nevěrohodně a příliš nadneseně, i když také v tomto případě lze spekulovat, do jaké míry šlo o režijní záměr a záměrnou intenzifikaci emocí.

9.2 Kostýmy

1974

Claytonova verze byla nominována na cenu Akademie za nejlepší kostýmy. Nakonec nezůstalo jen u nominace a sošku Oscara získala Theoni V. Aldredgeová. Kromě Oscara získal film v roce 1975 i cenu BAFTA.¹⁰¹ Po zhlédnutí filmu, jistě dáme za pravdu kritikovi Devonu Packovi, který tvrdí, že kostýmy jsou mnohem autentičtější a více přizpůsobené právě dvacátým letem devatenáctého století.¹⁰²

Kvůli kostýmům byl také osloven Ralph Lauren, aby navrhl a oblékl Roberta Redforda do Gatsbyho stylu. Designéři se zaměřují pečlivě na každíčký detail, což můžeme vidět na Gatsbyho oblečení – náprsní kapsičky, kapesníčky, stylový hedvábný šátek.¹⁰³

2013

Designérka Beverley Dunnová a návrhářka kostýmů Catherine Martinová spolu vytvořily skvělý tým a dokázaly se vrátit do bouřlivých dvacátých let. Za svoji práci získaly nejen Oscara ale i cenu BAFTA (stejně tak jako verze roku 1974). Lidé oblečení do krásných šatů v dobovém stylu jazzové éry, ač sem tam můžeme vidět i moderní prvek. Kromě šatů vidíme i nádherný design interiéru, krásně uspořádané věci v Gastbyho domě a přesné doplňky.

Za touto verzí stojí mnoho návrhářů a designérů, kteří spolu spolupracovali, aby vytvořili dobové kostýmy, které budou ve filmu doslova zářit. Značky Prada a Miu Miu jim poskytly módu ze svých archivů. Catharine Martinová také oslovila značku Brooks Brothers, aby jim pomohli s přípravou pánských kostýmů. Povedli se jim vytvořit

¹⁰¹ Internet Movie Database. *The Great Gatsby (1974)*. [online]. Viz. výše.

¹⁰² PACK, Devon. *The Great Gatsby (1974): Movie Review*. Ruthless Reviews [online]. Viz. výše.

¹⁰³ WOODHALL, Alex. *Celluloid Style: The Great Gatsby (1974)*. Fashionbeans [online]. 2013. [cit. 2018-2-5]. Dostupné z: <http://www.fashionbeans.com/2013/celluloid-style-the-great-gatsby-1974/>

kostýmy dvacátých let avšak s moderními prvky. Nicméně tehdejšímu oblečení neodpovídaly. Ve skutečnosti to byl záměr a sama návrhářka Martinová přiznala, že se snažila přizpůsobit kostýmy dnešní moderní společnosti a udělat je více sexy – například Daisy Buchananová nosí podprsenku push-up, což v té době nebylo aktuální, ba naopak, byla to doba, kdy dívky své poprsí skrývaly. Zatímco mužské oblečení bylo více autentické.¹⁰⁴

9.3 Filmová hudba

Hudba je jedním z největších aspektů rozdílnosti filmů. Nejen soundtrack, ale i celkové zvukové efekty.

1974

Luhrmann oslovil současné umělce. Hudbu zpracovali odlišným způsobem než je hudba dvacátých let – například se nebáli zapojit hip-hop. Hudba z filmu 1974 je ovšem přesnější. Film se zdá být tichý, protože party nejsou tak divoké, a právě proto působí mnohem reálněji. Hosté tančí charleston a tango na hudbu, kterou hraje na Gatsbyho večírku jazzová kapela. Hudebníci hrají jazz, který byl v té době velmi populární, a lidé si jej opravdu oblíbili. Dokonce film získal Oscara za hudbu (Nelson Riddle). Pack tvrdí, že hudba z této verze je opravdová, vytváří ji živá kapela a hudebníci. Je to jazz, který pojmenoval éru dvacátých let aneb éru Jazzového věku.¹⁰⁵

2013

Pravým opakem je druhá verze. Ta je možná až moc hlasitá, hudba hraje na každém večírku. I přesto, že je moderní, snaží se zachytit prvky dvacátých let. Hudební doprovod tvoří jak velkoformátové balady, tak písničky okořeněné elektronickou hudbou. Hlavním hudebním producentem je americký rapper Jay – Z. Píseň Young and Beautiful se stala ústřední písní Velkého Gatsbyho z roku 2013. Sám režisér se angažoval do jejího vzniku. Je pomalá a romantická, proto se objevuje v okamžiku, kdy se schází Gatsby s Daisy a věří své naivní lásce. Soundtrack obsahují nové verze známých písniček od slavných interpretů dnešní doby, například od Beyoncé, U2, Amy

¹⁰⁴ Wikipedia contributors. *Focus On: 100 Most Popular Australian Films* [online]. Praha: e-artnow s.r.o. [cit. 2018-3-1]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=oM1CDwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=cs&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

¹⁰⁵ PACK, Devon. *The Great Gatsby (1974): Movie Review*. Ruthless Reviews [online]. Viz. výše.

Winehouse nebo ostatní písničky například od zpěvačky Sii, zpěváka Gotyeho a skupiny Black Eyed Peas.¹⁰⁶ Je tedy plný různorodé hudby, žánrů a může se zdát, že zde chybí silnější společný prvek, který by určoval soudržnost alba. Celkově je tento nový hudební filmový doprovod, plný proslulých interpretů, hodnocen jako interesantní hříčka, která má rozhodně schopnost zaujmout.¹⁰⁷

9.4 Večírky

Každý režisér a každý film je jiný, nyní se zaměřím na porovnání večírků u Jaye Gatsbyho.

1974

Claytonův film je celkově mnohem klidnější. Obejde se bez hlasité hudby, řvaní motorů aut, křiku. Lidé sice skáčou do bazénu, ale přesto jsou mírnější -- vzduchem nelítají akrobati ani akrobatky. Ač se v dřívější době mohly zdát večírky v podání režiséra Clayтона odvázané, v dnešní moderní době působí až téměř nudně. Protože je film velmi věrnou adaptací a čerpá z dvacátých let, není divu, že zachycuje tehdejší tance jako je charleston nebo tango.

2013

Velkolepá party, ohňostroje, tanečnice, ohňová show, akrobati, konfety létající ve vzduchu a divoké orgie v bazénu. Tohle přesně vystihuje večírky u Gatsbyho v nejnovější verzi Baze Luhrmanna. „*Hostina plná miliardářů, playboyů, nakladatelů a jejich blondatých společnic. Bohaté dědičky porovnávaly svůj majetek na Gatsbyho pláži. Můj šéf, Walter Chase, prohrával peníze v ruletě. Klábosící redaktori bok po boku s gangstery a řediteli, vyměňující si telefonní čísla. Filmové hvězdy, filmoví režiséři, ochránci práv, středoškolští odpadlíci....*“¹⁰⁸ Ti všichni se účastnili večírků, jak řekl Nick, celý New York. Samozřejmě se jedná o velmi přehnané scény, ale jak jsem již zmiňovala, Luhrmann se snažil pojetí Gatsbyho zmodernizovat a přizpůsobit dnešní

¹⁰⁶ Wikipedia contributors. *Focus On: 100 Most Popular Australian Films* [online]. Praha: e-artnow s.r.o. Viz. výše.

¹⁰⁷ BOČEK, Lukáš. „*Velký Gatsby*“ se za soundtrack stydět nemusí. Alespoň většinou. Musicserver [online]. 2013. [cit. 2018-01-15]. Dostupné z: <http://musicserver.cz/clanek/43002/ruzni-the-great-gatsby-soundtrack/>

¹⁰⁸ The Great Gatsby [film]. Režie Baz LUHRMANN. Viz. výše.

době. A takové efekty, které Gatsbyho večírky doplňují, opravdu budí v divákovi zájem.

9.5 Témata

Témata ve vybraných filmových adaptacích jsou velmi podobná a vycházejí z knižní předlohy. Můžeme říct, že to, co se Fitzgerald snažil zachytit o americké společnosti, na co chtěl poukázat, ba také kritizovat, se snažili zachovat oba režiséry. Důležité scény nevynechali, v některých se shodují a každý zdůraznil ještě něco navíc.

Povrchnost společnosti

Ve filmu je výstižně sehrána scéna, kdy Gatsby přivede Daisy a Nicka poprvé k sobě a provádí je po domě. Společně dojdou k ložnici, kde se Daisy nemůže vynadávat na všechno oblečení, které Gatsby vlastní. Daisy je ohromena, když začne odhazovat všechny košile různých barev, materiálů a značek do vzduchu. Gatsby je pyšný a ukazuje jí, že ačkoli jej odmítla coby chudého chlapce, dnes je hoden jejích zámožných poměrů. Z celé scény vyzařuje povrchnost, kterou ve filmu představují právě tyto košile.

V knize je to popsáno téměř identicky: „*Vytáhl hromadu košil a začal je jednu po druhé házet před nás, košile z čistého plátna, silného hedvábí a jemného flanelu; ve vzduchu se rozkládaly a pokrývaly stůl jako pestrobarevná zeď. Zatímco jsme je obdivovali, přinesl další a měkká hromada narůstala – košile s proužky, vzorky a kostkami v korálové, jablkově zelené, levandulové a světle oranžové s bleděmodrými monogramy...*“¹⁰⁹

Vyšší třída

Být členem vyšší společenské třídy znamená chovat se neeticky. Jednoduchý vzorec, který se promítá celým filmem. Ukázkovým příkladem je právě Tom a Daisy Buchananovi. Využívají peníze jako štít proti zodpovědnosti. Chovají se tedy bezohledně, nelidsky a ignorují životy ostatních. Nick na konci filmu i knihy prohlásil: „*Byli to bezohlední lidé, Tom a Daisy – rozbíjeli věci a bytosti a pak se stáhli nazpátek*

¹⁰⁹ FITZGERALD, Francis Scott. *Velký Gatsby*. Viz. výše, str. 103.

do svých peněz, do své nesmírné bezohlednosti, nebo co je to vlastně drželo pohromadě, a nechali ostatní, aby po nich ten svinčík uklidili.“¹¹⁰

Minulost

Dalším tématem je minulost. Gatsby žije minulostí. Neustále si připomíná dobu, kdy byl mladý a kdy jej Daisy milovala. Není ochoten akceptovat, že návrat do minulosti není možný. Jeho cílem je naopak minulost rekonstruovat a přenést – v dokonalejší podobě – do přítomnosti.

„*Tolik bych od ní nežádal,*“ troufl jsem si. „*Nemůžete zopakovat minulost.*“

„*Nemůžeme zopakovat minulost?*“ zvolal nevěřičně. „*Samozřejmě, že je to možné.*“ Divoce se rozhlížel kole, jako kdyby se minulost skrývala ve stínu jeho domu, skoro na dosah ruky.

„*Zařídím všechno přesně tak, jak to bylo,*“ řekl a rázně pokýval hlavou. „*Ta bude koukat.*“¹¹¹

Gatsbyho natolik uchvátí minulost a touha se vrátit k Daisy, že na ni tlačí a nutí ji říct, že Toma nikdy nemilovala. Daisy toho není schopná, protože ačkoliv má v manželství problémy, přiznává, že kdysi milovala i Toma. Když Gatsby vidí, že Daisy není kvůli němu ochotna změnit svůj pohodlný život, je zoufalý.

Kritika bohatých

Rozdíl ve společenských třídách je patrný nejen z knižní předlohy, ale je také zachycen ve filmu. Vidíme, jak bezstarostně si žijí bohatí lidé, kteří navštěvují Gatsbyho velkolepé večírky, kde konzumují alkohol a nedbají o okolí. Na druhé straně tu máme Wilsonovi žijící v Údolí popela, kde lidé pracují rukama. Jedná se o střední třídu, ba dokonce společenskou spodinu a rozdíl je zřetelný. Dalším porovnáním může sloužit sám Nick Carraway, který má milostnou aféru s Jordan Bakerovou. Gatsby ho před ní varuje, protože sám si prožil něco podobného s Daisy. A má pravdu, Nick a Jordan

¹¹⁰ FITZGERALD, Francis Scott. *Velký Gatsby*. Viz. výše, str. 195.

¹¹¹ Tamtéž, str. 122.

rozhodně nejsou sobě rovni, alespoň co se týká materiálnosti a nutno dodat morálních kvalit. Zde jednoznačně vítězí Nick.¹¹²

Pomíjivost amerického snu

Americký sen je jeden z nejdůležitějších témat, jak v knize, tak ve filmu. Jeho hlavní myšlenkou je to, že každý, kdo pracuje, může získat bohatství a díky penězům se stane úspěšný a dosáhne svých cílů. Americký sen přinášel lidem jistotu a pevně v něj věřili. Nicméně Fitzgerald poukazuje na jeho pomíjivost a prchavost. Konec druhé světové války s sebou přinesl obrovské narůstající bohatství země i jedince. Tato doba se vyznačuje, mimo jiné, i velkými rozdíly mezi bohatými a chudými.

Marnost amerického snu můžeme doložit na boji dvou mužů o Daisy. Právě Gatsby byl průměrný Američan, který za svou naivní vidinou šel. Myslel si, že jakmile dosáhne příhodného bohatství, bude Tomovi rovný a získá Daisy. Avšak Tom s ním nesouhlasí a vysmívá se Gatsbyho naivitě, který snil o tom, že když bude mít více peněz, bude mít dveře ve světě dokořán. Tom mu objasní, že nejde jen o peníze, ale také o krev.

„Mám stejně peněz jako vy, tak jsme si rovni,“ tvrdí Gatsby. *„Ale ne ne, jsme jiní. Já jsem, oni jsou, ona je...všichni jsou jiní než vy. Víte, my jsme se narodili jiní. Je to tak a nic z toho, co uděláte, řeknete ukradnete nebo si vysníte, to nezmění,“* odporuje mu Tom.¹¹³

¹¹² The Great Gatsby [film]. Režie Jack CLAYTON. Viz. výše.

¹¹³ The Great Gatsby [film]. Režie Baz LUHRMANN. Viz. výše.

10 Znamky bouřlivých dvacátých let v literární předloze i filmu

10.1 Román Velký Gatsby

Na začátku této práce jsem popisovala, čím jsou dvacátá léta charakteristická. Nyní se podíváme, jak je zachytil Fitzgerald ve svém románu a oba režiséři ve filmech. Zjistíme, zda se drželi historických faktů a jak věrohodně na diváka působí jejich zpracování.

10.1.1 Prohibice

I přesto, že dvacátá léta jsou známa mimo jiné tím, že byl vyhlášen zákaz alkoholu, tak už od počátku Fitzgerald dokumentuje ve svém románu pravý opak. Ani jeden večírek, který v knize popisuje, se bez alkoholu neobejde. V románu je téměř od počátku jasné, že alkohol zde bude provázet každý večírek. Lidé jej konzumovali i přes zákaz, ba co víc, alkohol se nelegálně prodával jako podpultové zboží, obchodovali s ním, nebo jej pašovali.

Nick popisoval, jak vypadají bujaré večírky u Jaye Gatsbyho, plné lidí, alkoholu a hudby:

„Za letních nocí zněla ze sousedova domu hudba. V jeho modrých zahradách přecházeli muži a dívky a uprostřed šepotů, šampaňského a hvězd se pohybovali noční motýli“¹¹⁴

„V hlavní hale byl zbudován bar obtočený tyčí z pravé mosazi a zásoben ginem, destiláty a žaludečními likéry...“¹¹⁵

„Bar je v obležení a stěhovavé rundy koktejlů pronikají ven na zahradu, až vzduch ožije klábosením, smíchem, představováním, na které se hned zapomíná...“¹¹⁶

Nick také zmiňuje menší večírek u Toma Buchanana, jenž si pro svou milenkou Myrtle Wilsonovou vydržoval apartmán v New Yorku.

“Tom mezitím ze zamčeného sekretáře vytáhl lahev whisky.“¹¹⁷

¹¹⁴ FITZGERALD, Francis Scott. *Velký Gatsby*. Viz. výše, str. 46.

¹¹⁵ Tamtéž, str. 47.

¹¹⁶ Tamtéž, str. 47.

¹¹⁷ Tamtéž, str. 36.

Téměř nikdo nevěděl, kdo je to Gatsby a jak ke svým penězům přišel. Mnoho lidí o něm šířilo zvěsti, bavili se o něm, někteří dokonce pomlouvali, ačkoli Gatsbyho nikdy neviděli.

„Pašuje alkohol, říkaly mladé dámy....“¹¹⁸

Na konci příběhu se ukazuje, že některé „pravdy“ až zase tak smyšlené nejsou. Skutečnou pravdu však odhalil jeho sok Tom Buchanan v zoufalém pokusu si udržet Daisy.

„Co jste vlastně zač? Patříte k té party, která se drží Meyera Wolfsheima – to náhodou vím....Zjistil jsem, co jsou ty vaše dragstóry. On (Gatsby) a ten Wolfsheim skoupili obchody v postranních ulicích tady v Chicagu a pod pultem v nich prodávají po domácku pálený líh....Odhadl jsem ho na pašeráka alkoholu hned, jak jsem ho poprvé viděl, a moc jsem se nespletl.“¹¹⁹

10.1.2 Ženy ve společnosti

Změna postavení žen lze také vypočítat i románu. Podle popisu a chování jsou ženy více samostatné, společenské a také si impulzivně užívají života. Prvním případem této novodobé ženy, která zaujímá jednu z hlavních rolí, je Daisy. Daisy je vdaná, má manžela a dítě. V dřívějších dobách byla žena plně uvázána na svou rodinu, avšak v případě Daisy je to jiné. Na výchovu dcery mají služebnou a ona se zajímá sama o sebe. Chce v životě mít to nejlepší, má přání a cíle, kterých chce dosáhnout. Takový přístup dříve nebyl možný.

Další ženskou roli představuje Jordan Bakerová, která je nespoutaná bohatá mladá žena, která si se svým životem dělá, vše, co se jí zlíbí. Je naprosto nezávislá a v románu představuje nový typ ženy dvacátých let tzv. flapper. Jordan často navštěvovala právě Gatsbyho party, kde se cítila sama sebou a dokazovala široké společnosti, jak se soběstačnou.

„ Pojďme pryč, “ zašeptala Jordan „tady je to pro mě moc slušné.“¹²⁰ Jordan hodnotí společnost na Gatsbyho večírku.

¹¹⁸ FITZGERALD, Francis Scott. *Velký Gatsby*. Viz. výše, str. 69.

¹¹⁹ Tamtéž, str. 146.

¹²⁰ Tamtéž, str. 52

„ Byla nevyčísitelně nečestná.“¹²¹ Takové stanovisko vůči ní zaujímal Nick, ašak i přes tento fakt podlehl jejímu kouzlu.

„Zítřka si musím obstarat jiné šaty. Sepišu si seznam věcí, které je třeba obstarat. Masáž, zajít ke kadeřnici, obojek pro psa, takový ten malý popelník, co se otevírá na perko, a na matčin hrob věnec s černou hedvábnou stuhou.....“¹²²Starosti moderní ženy.

10.1.3 Kultura, hudba a móda

Fitzgerald v knize popisuje období dvacátých let jako prosperující. Lidé jsou spokojeni se svým životem, řeší své vlastní malé problémy. Všeobecně jsou ale svobodní a téměř bezstarostní. Prosperita a blahobyt je ve společnosti zjevný – automobily, obrovské domy (ať už se jedná o Gatsbyho, Buchananovi, slečnu Bakerovou).

Móda se v té době také mění a lidé o sebe začínají dbát. Na americký trh se dováží oblečení i z Evropy a extravagance je v tomto období na místě. Ženy se více odhalují a oblékají si krátké šaty, nosí obnažená ramena. Na zábavy nosí šaty doplněné charakteristickými doplňky jako korále, boa, rukavičky apod. Jejich hlavní zábavou je charleston, jenž na večírcích divoce tančí.

Už dříve jsem se zmínila, že doba přinesla vývoj techniky – především automobilů. V románu má svůj automobil téměř každý a tak také tento stroj stává běžným dopravním prostředkem. Gatsby je vlastníkem dokonce několika.

„Jeho čluny brázdily vody průlivu....O víkendech se z jeho rolls-roycu stával autobus, vozící společnost do města a zpátky...a jeho stejšn vyrážel jako čilý žlutý brouk ke všem příjíždějícím vlakům.“¹²³

„...podél příjezdové cesty parkují v pětistupech auta z New Yorku.....“¹²⁴

Zásadním mezníkem dvacátých let byl vznik a rozvoj jazzové hudby. Ta se stala významnou součástí knihy, která doprovází celkovou atmosféru příběhu. Ani jeden Gatsbyho večírek se bez jazzové hudby neobejde. Do svého domu si zve slavné zpěváky a hudebníky.

¹²¹ FITZGERALD, Francis Scott. *Velký Gatsby*. Viz. výše, str. 67.

¹²² Tamtéž, str. 43.

¹²³ Tamtéž, str. 46.

¹²⁴ Tamtéž, str. 47.

„ V sedm hodin dorazil orchestr – žádná pětičlenná kapela, ale pořádné hejno hobojů, trombonů, saxofonů, viol, kornetů, pikol a malých i velkých bubnů.“¹²⁵

10.1.4 Společnost

Je evidentní, že se autor snažil poukázat na rozdíl společenských vrstev. O všem vypovídající je věta, kterou použije hned na začátku. Rada, kterou dal Nickovi jeho otec: „Až někdy dostaneš chuť někoho kritizovat, vzpomeň si, že ne všichni lidé na tomhle světě měli takové výhody jako ty.“¹²⁶ Chtěl tím říct, že Nick vyrůstal v bohaté rodině a má tedy vyšší cestu než ostatní lidé. V průběhu děje románu sledujeme, s kým se Nick schází a v jakých vrstvách se pohybuje. Je tedy důležité, aby na radu svého otce dal, protože si uvědomoval pravdivost otcova tvrzení. V knize rozlišujeme dva druhy společnosti – vyšší třídu, která je reprezentována bílými Američany – Buchananovi, Carrawayovi, Bakerovi. Na druhé straně stojí přistěhovalci a obyvatelé žijící mezi Západním Vejcem a New Yorkem – v Údolí popela. Lidé běžně pracující, dělníci apod. Příkladem jsou Wilsonovi. Myrtle Wilsonová je nespokojená se svým životem, vidí se ve vyšší společnosti a myslí si, že společenského postupu dosáhne pomocí svého milence, zámožného Toma Buchanana.

10.1.5 Migrace a náboženství

Ve dvacátých letech čelí Amerika velkému návalu cizinců. Ať už se jedná o přistěhovalce z Evropy nebo Afroameričany z jihu a venkova, kteří se stěhovali do měst s vidinou zlepšení životní úrovně. Fitzgerald zmiňuje také zmíněno několik postav, pocházející z Evropy, různé rasy, původu i náboženství.

„Okamžitě mě zarazil počet mladých Angličanů, roztroušených kolem; všichni byli dobře oblečení, vypadali trochu hladově a tiše a vážně se rozprávěli se solidně prosperujícími Američany.“¹²⁷

„Přátelé s krátkými horními rty obyvatel jihovýchodní Evropy se na nás dívali tragickými očima.....“¹²⁸

„Pane Carraway, tohle je můj přítel Wolfsheim.“¹²⁹ Wolfsheim byl židovského původu.

¹²⁵ FITZGERALD, Francis Scott. *Velký Gatsby*. Viz. výše, str. 47.

¹²⁶ Tamtéž, str. 7.

¹²⁷ Tamtéž, str. 49.

¹²⁸ Tamtéž, str. 77

10.2 Velký Gatsby – Clayton 1974

10.2.1 Prohibice

Clayton zpracovává celý film jemněji, mírněji a proto i konzumace alkoholu je v této verzi nižší. Samozřejmě, že se několik skleniček objevuje i na Gatsbyho večírcích a hosté nesměle upíjejí šampaňské. Dokázala bych si představit, že právě tato adaptace věrně poukazuje na to, jak večírky v alkoholovém opojení probíhaly.

10.2.2 Ženy ve společnosti

Hlavní ženské role představují tři ženy. Každá svou roli zahrála jiným způsobem, avšak u všech lze najít novodobý vzorec chování ženy ve společnosti. Protagonistky se lišily, jak sociální třídou a bohatstvím, tak povahou a lidskými hodnotami. Co měl v úmyslu Clayton zachytit, byla nově emancipovaná žena, nezávislá na svém muži. Taková je Jordan Bakerová. Stará se sama o sebe a je velmi neopatrná, jak zjistíme ze scény, kdy jedou s Nickem do města a ona řídí: „*Jsi příšerná řidička. Musíš být opatrnější, nebo vůbec neřídít. Ať jsou opatrní druzí. Na nehodu musí být dva. Co když ten druhý bude stejně neopatrný jako ty? Doufám, že ne. Nesnáším neopatrné lidi. Proto mám ráda tebe.*“¹³⁰ I přes slabost, kterou měla pro Nicka, se nakonec zasnoubí s jiným mužem z jejího společenského kruhu. Myrtle Wilsonová je další žena, která je nezávislá, resp. přeje si nezávislost na svém muži. Ten ji však hlídá a i přestože zjistí, že má milence, věří v sílu jejich „lásky“. Do třetice je tu Daisy Buchananová, která představuje tradiční hodnoty a neuvěřitelnou naivitu. Nicméně ji nemůžeme zařadit mezi ženy s tradiční hodnotou, jelikož svůj život rodině neobětuje. Je bezstarostná, o její dceru se stará služebná a manžela chce opustit pro svou domnělou starou lásku. Navzdory zdánlivé lásce k Jayi Gatsbymu, dává přednost penězům a jistotě, které má ve svém bohatém muži.

10.2.3 Kultura, hudba a móda

I v tomto zpracování si můžeme všimnout, jakou smetánkou je Nick, který bydlí v menším domku za 80 dolarů měsíčně, obklopen. Obrovský pozemek Buchananů, s koňmi, auty a přístavem a přepychovým domem. Stejně tak jako zámeček, který patří Gatsbymu a kde se všichni zbohatlíci z New Yorku scházejí, aby si užívali Gatsbyho

¹²⁹ FITZGERALD, Francis Scott. *Velký Gatsby*. Viz. výše, str. 78.

¹³⁰ *The Great Gatsby* [film]. Režie Jack CLAYTON. Viz. výše.

pohostinnost, luxusu, jídla a pití zdarma. Američané se na večírky sjíždí auty, které v té době vlastní téměř každá zámožnější rodina, protože nastal velký rozmach automobilového průmyslu. Lidé na večírku tančí charleston, protože byl velmi populární v té době a také tango, jak můžeme vidět v některých scénách. Celý večer je doprovázen typickou jazzovou hudbou, která dokládá to, proč se této éře říká jazzová.

Muži i ženy se řídí módou tehdejších let, která ovlivnila i nynější dobu. Můžeme se setkat s mnoha akcemi, plesy, které jsou v určitém stylu a dost často to bývá právě Gatsbyho styl. Dámy s třásněmi, dlouhými korálky na dvakrát omotanými kolem krku, peří ve vlasech, rukavičky a boa. Pánové ve slušivém obleku s kravatou.

10.2.4 Společnost

Tato verze přesně zachovala větu, kterou v románu sdělil Nickovi jeho otec. Díky této radě se Nick zdržuje veškerých úsudků. Při první návštěvě své sestřenice Daisy, představuje Buchananovi, jako lidi, kteří po svatbě cestovali a nyní se soustřeďují na místa, kde se hraje pólo (Tom byl hráčem póla) a kde se schází smetánka. Když naopak Nick říká Tomovi, že bydlí v malé chatě na Západním Vejci, jejíž pronájem stojí 80 dolarů za měsíc, tak se Tom směje, že i jejich útrata za pivo za jeden večer je daleko víc. Takové představení na začátku nám hned napoví, úroveň Buchananových. Extrémním opakem je Údolí popela, kde se oproti velkolepým statkům, krásným róbám a služebnictvu nachází lidé chudobní. Nouze na nás dýchá z každého záběru. Tedy Fitzgeraldův cíl, poukázat na společenské rozdíly – a to velké rozdíly, se podařilo zabrat i Claytonovi ve svém snímku.

10.2.5 Migrace a náboženství

Když zhlédneme film, zjistíme, že Clayton do role obsazoval spíš bělochy, kteří měli jak hlavní, tak vedlejší role. Dokonce i hudebníci hrající jazz, ačkoliv jazz byla typická černošská hudba, byli bílí Američané. Snímek ukazuje pouze jednu rodinu Afroameričanů, kteří byli svědky u nehody, při které přišla o život Myrtle Wilsonová. Meyer Wolfsheim, jak jsem se zmiňovala výše, byl židovského původu a dalo by se tvrdit, že tak i ve filmu vypadá.

I přes fakta, že se ve dvacátých letech mnoho Afroameričanů přestěhovalo na sever, ve filmu se tato migrace neprojevuje.

10.3 Velký Gatsby – Luhrmann 2013

10.3.1 Prohibice

I v Luhrmannově zpracování se můžeme setkat s alkoholem. A to s nemalým množstvím. Konzumace převyšuje jak román, tak i předcházející filmovou adaptaci. Popis bouřlivých dvacátých let, který uvádí film, naznačuje, jak to v období prohibice skutečně vypadalo. „*Akcie na burze lámaly rekordy, večírky byly opulentnější, představení okázalejší, budovy byly vyšší, morálka uvolněnější a zákaz alkoholu totálně selhal.*“¹³¹ Nicméně důkazem nadměrné konzumace je i stav Nicka Carrawaye, průvodce celého filmu, jenž nachází v Perkinsově sanatoriu (proti alkoholová léčebna). Je v péči doktorů a jeho diagnóza zní: alkoholik, záchvaty hněvu, úzkost.

10.3.2 Žena ve společnosti

Tato novější filmová adaptace ukazuje módu žen dvacátých let. Bohaté ozdoby ve formě korálků, náramků, peříček ve vlasech, klobouků a boa kolem krku samozřejmě nechybí. Ženy jsou svobodnější a není ostudou, jestli kouří cigarety, nebo pijí alkohol. Moderní žena dokonce řídí automobil. Jak román, tak i toto Filmové zpracování se drží historických zdrojů, avšak režisér Luhrmann o to moderněji.

Obě ústřední postavy Daisy i Jordan nosí krátké vlasy, což je prvním znakem osvobození žen od předchozího stereotypu. Přesto se Daisy zpočátku drží předepsané role ženy, která se vdá a má děti. O Jordan to tvrdit nemůžeme, protože je pravým opakem. Svou vizáží i chováním působí jako nezávislá, nedůtklivá a odtažitá žena. Působí chladně, ale sebevědomě. Daisy překvapuje nezájmem o svou rodinu a sobecky se zajímá o své vlastní dobro. Dceru vychovává služebná a ona sama uvažuje, že manžela opustí s Gatsbym.

10.3.3 Kultura, hudba a móda

Nejen Fitzgerald mluví o jazzové éře jako o prosperující době. Stejně tak na začátku vypráví Nick, jaké měly akcie vysokou hodnotu a seznamuje nás s obchodníky na Wall Street. Je zřetelné, že lidé mají o obchodování s obligacemi značný zájem.

¹³¹ The Great Gatsby [film]. Režie Baz LUHRMANN. Viz. výše.

„Tempo města dosáhlo hysterie. Akcie na burze lámaly rekordy a na Wall Street to hučelo jako ve zlatém úlu“¹³²

Američané vydělávají po válce dost peněz a bohatnou. Typické příklady vidíme ve společnosti, kde se pohybuje Nick, který, ač sám chudý, je bohatými lidmi obklopen. Buchananovi, Gatsby, Bakerová, jejich majetek je až oslňující. Především, když vidíme dům Toma nebo Gatsbyho. Působí jako třpytivé paláce, zlaté vily plné služebnictva, obskakující majitele.

Automobilový průmysl se velmi rychle rozvíjel. Ve filmu každý používá motorové vozidlo. Nick prohlašuje: *„Celé město se nacpalo do aut a skončili u Gatsbyho.“*¹³³ Autem se jezdilo všude. Gatsby je také majitelem několika vozů, dokonce má i hydroplán, na který pozval Nicka ten večer, kdy se poprvé potkali.

Nakonec se dostáváme k hudbě, která je velmi zásadní v tomto novém zpracování. Je totiž úplně odlišná než v předchozí verzi a také se liší od toho, co popisuje kniha a od reálné jazzové hudby dvacátých let. Film začíná historickou scénou s melancholickou hudbou, avšak po pár sekundách se všechno změní. Výkonný producent Jay-Z, který po domluvě s Luhrmannem zkombinoval mix různých hudebních stylů, zahrnujících hip hop, alternativní hudbu. Přesto objevíme i charakteristické jazzové nahrávky.

Na prvním večírku u Gatsbyho zaměstnává Jay pianistu Klipspringera a Nick se dozvídá, že prý je to pochybný potomek Mozarta. V románu je postava Klipspringera označena jako „nájemník“, protože neustále obýval Gatsbyho dům, nicméně pravdivý byl fakt, že je hudebník a hrál na klavír pro Daisy, když si to poručila. Kromě piana, vystupuje na zahradě velký orchestr s žesťovými nástroji a banjem.

10.3.4 Společnost

Filmové zpracování nám ukazuje, jak společnost využívá prosperity a společnost bouřlivých dvacátých let je bujará. Jak jsem již psala, knihu uvádí věta, kterou řekl Nickovi otec, v této adaptaci však zní jinak, a nevystihuje přesně to, co chtěl Fitzgerald o společnosti sdělit. Bohatí si užívají života, nekončící večírky, drahé a luxusní oblečení, alkohol, a své automobily. Jejich život působí bezstarostně a jednoduše. Opakem noblesního života na Východním a Západním Vejci je Údolí popela a

¹³² The Great Gatsby [film]. Režie Baz LUHRMANN. Viz. výše.

¹³³ Tamtéž

chudobná lidé v něm žijící. Díky technice, kterou Luhrmann používá, vypadá údolí opravdu prachbídne. Nick jej popisuje jako smetiště, strašné místo plné popela a kouře. Lidé pracující svými vlastníma rukama, jsou špinaví a v roztrhaném oblečení. Přesně tak vypadá Wilson, který když se s ním Nick poprvé setkává. Wilson je usmolený, zpocený a opravuje auta. Jeho žena se s tím nechce smířit a v červených šatech, scházející ze schodů, toužící být součástí bohatého a bezstarostného života. Podle toho se chová, obléká a také na to doplatí.

10.3.5 Migrace a náboženství

Luhrmann se snaží držet původní předlohy. Ve filmu máme spoustu Afroameričanů, které vidíme především pracovat v Údolí popela, jako sluhy, muzikanty (trumpetista, který hraje na balkoně, když Nick a Tom si užívají party v New Yorkém apartmánu) nebo tanečnice. Meyer Wolfsheim je v knize představen jako žid, obchodník a sázkař, který zmanipuloval Světovou sérii v roce 1919. Luhrmann do role obsadil herce Amitabha Bachhana, který je indického původu a právě tady se rozchází s židovskou Fitzgeraldovou verzí. Z filmu je také úplně vypuštěna Nickova služebná z Finska. Dalším emigrantem, který byl jak v knize, tak ve filmu, je řecký svědek vraždy Myrtle, z filmu se tak domnívám podle typického řeckého přízvuku.

11. Divák a film

Tato kapitola přináší pro dokreslení názory diváků, kteří vyjádřili své názory na internetových stránkách věnovaných filmovým dílům. Konkrétně je podložena údaji ze tří filmových serverů, a to ČSFD.cz (Česko-slovenská filmová databáze), IMDB.com (Internet movie database) a Rotten tomatoes (Americký internetový agregátor filmových recenzí). Cílem je přiblížit názory diváků, tedy dalo by se říci laické divácké veřejnosti, na jednotlivých serverech a vzájemně je porovnat.

1974

Velký Gatsby z roku 1974 byl na internetovém diváckém serveru hodnocen celkem 1978 uživateli. Celková známka činí 64% ze 100% kvality filmu. Ze serveru IMDB vyplývá, že film dostal 6,4 bodů z celkových 10 bodů. Film okomentovalo celkem 21060 diváků. A na poslední mnou vybrané stránce Rotten Tomatoes máme hodnocení dvojí. První od vybraných kritiků, kterých bylo 34 celkem. 13 jich ocenilo film pozitivně a 21 negativně, z čehož vyplývá celkové skóre 38%. Druhé hodnocení je divácké. Diváků, kteří dali filmu v průměru 3,1 z 5 bodů, bylo celkem 20 725, a procentuálně to dělá asi 47% úspěšnosti filmu.

Kritika se shodla na tom, že film je velmi zdouhavý, někdy i nudný a akce začíná až ve druhé části. Většina měla názor, že tato adaptace je velmi věrná kopie románu, avšak převedení knihy na papír není až zase tak velká výhra, protože film měl neuvěřitelně pomalé a fádní tempo.

„Není to ono, ale furt je to o jeden level/hvězdičku výš, než současná verze z roku 2013. Adaptaci z 80. let pomohlo zřejmě právě její starší datum vzniku, které umožnilo nezatěžovat film otravnými počítačovými efekty a nehodící se moderní hudbou oběhující se v Luhrmannově podání Gatsbyho“¹³⁴

¹³⁴Česko – Slovenská filmová databáze. *Velký Gatsby*. [online]. [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/19372-velky-gatsby/komentare/strana-3/>

„Předlohu jsem nečetl, ale i tak si myslím, že některé knihy by měly zůstat knihami. Tento Gatsby je totiž dlouho velká nuda a dramatický konec rozhodně dojem nezlepšil...“¹³⁵

„Atmosféra, kostými a prostředí jsou výborné, bohužel otrocké převedení knihy na plátno nefunguje. Mia Farrow a Robert Redford jsou sice krásní a Mia dokonale protivná, ale dívat se na ně přes dvě hodiny nudí“¹³⁶

„Pokud by to nebylo zdlouhavé a v některých pasážích opravdu nudné, tak bych klidně přihodila o hvězdičku navíc. Na chvíli mě pohltila dobová atmosféra, od které jsem se bohužel rychle odpoutala a příběh kolem mě prošuměl do ztracena. Prostě jsem se příběhu nedostala na kloub. To se holt někdy stane. Nic na tom nezachránili ani fešák Robert Redford a Mia Farrow.“¹³⁷

„Neskutečně dlouhý a utahaný snímek o cílevědomém muži, který se snaží za každou cenu získat lásku dané ženy. Nepochopitelně si nedávno vysloužil remake...“¹³⁸

„Coppola sice vložil hercům do úst celé repliky z Fitzgeraldovy předlohy, ale nostalgii a atmosféru, která byla v knize, se mu vytvořit nepodařilo. Scény z Gatsbyho večírků jsou sice úžasné, ale i poskakování na charleston vám po chvíli začne lézt na nervy, když jste nuceni ho sledovat asi půl hodiny (hodně přepálená stopáž na tak jednoduchý příběh). Herecky mě zklamala i značně přehrávající Mia Farrow v roli Daisy a hlavně Karen Black jako Myrtle, její výkon hraničil až s hysterií a parodií. A co se týče Redforda - před 40 lety to byl sice fešák, ale nedokázal se do své role Gatsbyho vžít, celou dobu byl jakoby mimo. A neustále zpocená čela mužských představitelů tomu na zajímavosti taky nedodala... Srovnání film / knížka (F.S.Fitzgerald) - 2/8.“¹³⁹

¹³⁵ Česko – Slovenská filmová databáze. *Velký Gatsby*. [online]. [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/19372-velky-gatsby/komentare/strana-3/>

¹³⁶ Česko – Slovenská filmová databáze. *Velký Gatsby*. [online]. [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/19372-velky-gatsby/komentare/strana-2/>

¹³⁷ Tamtéž

¹³⁸ Česko – Slovenská filmová databáze. *Velký Gatsby*. [online]. [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/19372-velky-gatsby/komentare/>

¹³⁹ Tamtéž

2013

Pozdější adaptace z roku 2013 si vedla poměrně lépe než ta předchozí. Na ČSFD získala až 73% za 37 867 hlasům. Díky tomu se film vyšplhal na 137 příčku mezi nejoblíbenějšími filmy. I na IMDB je film úspěšnější se známkou 7,3 z 10. Respondentů bylo 407 079. Třetí server Rotten Tomatoes uvádí, že z celkových 270 kritiků, jich bylo 131 pozitivních a 139 negativních, celkově tedy získal film 49%, dle hodnocení kritiků. Divácké publikum, které se skládalo z 209 144 lidí, klasifikovalo film na 3,7 z 5 bodů. Procentuálně vyjádřeno – film získal 67%.

Z tohoto krátkého rozboru nám tedy vyplývá, že mnohem více lidí hodnotilo nového Velkého Gatsbyho než toho staršího. Celkově Gatsby z roku 2013 získal na všech internetových stránkách, které jsem zkoumala, lepší výsledky. Diváci se shodují na tom, že klasickou interpretaci Fitzgeraldova Gatsbyho v Luhrmannově podání nenajdeme. Do klasického románu zasazuje modernu, což někteří hodnotí pozitivně, jako oživení, někteří velmi negativně, protože nyní film postrádá původní záměr. Láska Jaye a Daisy se dostala do popředí a stává se hlavním tématem, ačkoliv v předloze tomu tak nebylo. Kritici se ovšem shodují, že použití efektů a metody 3D bylo velmi osvěžující. Tempo filmu se zrychlilo a film nenabyl dojmu nudného, roztahaného díla, i když má víc než dvě hodiny.

„Film mě zpočátku absolutně nesesnul. Měl šíleně rychlý tempo a až křklavě kýčovitej obraz. Naštěstí od chvíle, kdy se ve filmu objeví Leonardo, začíná příběh měnit nálady, od snobského prázdna k romantice a konečně nabere nějaký směr. Leo je herecky opět výbornej a jeho scény dělaj z filmu přijatelně koukatelnou záležitost. Všechno vyvrcholí skvělou dialogovou scénou v závěru filmu při který jsem ani nedutal a která sama o sobě by se svou kvalitou neztratila ani na Broadway nebo West Endu“¹⁴⁰

„I přes zjevné nedotaženosti (strukturální deja vu a zřejmě počáteční režisérův pocit, že se nejdřív musí rozhybat barvy, těla a hudba, aby následoval děj), se po vyloženě roztomilém entré samotného Gatsbyho rozehrává vztahový čtvereček, jenž sice miň vypovídá o Fitzgeraldovi, ale stále má co říci svým (občas vypjatým) postojem o urputných citech všeho druhu. Bezuzdné desetiletí těsně po první světové válce jako

¹⁴⁰ Česko – Slovenská filmová databáze. *Velký Gatsby*. [online]. [cit. 2018-04-01]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/293006-velky-gatsby/komentare/>

paralela současného (ticha před bouří?) už je víceméně jasná. A Boha symbolizují brýle, jen hvězda Baze Luhrmanna už poněkud pohasíná. “¹⁴¹

„V tomto podání iba teatrálna, nabubrelá, nasilu melodramatická, vykonštruovaná videoklipová fraška. Výprava úžasná, herci OK, technicky je to dokonalé. No tým to hasne, samotné rozprávanie je takmer nestráviteľné. “¹⁴²

„K čertu s kýčem, k čertu s hnidopišským pitváním, k čertu s chytruškami a chytrušáky..... Luhrman mě nechal 5 let od Austrálie čekat na zábavný výpravný vizuální prožitek..... Mohu chtít víc? Já ne..... Pro mě je film zábava.... Vizuální.... taky zvuková..... P.S. Soundtrack je po Drive zas jednou pro mě zážitek..... 85% “¹⁴³

„Ach, jak jen bych si přála být na těch večírcích! Nečekala jsem to, ale The Great Gatsby se mi líbil opravdu moc. Strašně mě dostal způsob, jakým je to natočené, ty záběry plné barev mi učarovaly. Hudba byla vybrána skvěle a i herci byli bez chybičky. Jen by možná neškodilo trochu zkrátit stopáž, zhruba v poslední třetině jsem se lehce nudila, ale celkově 4,5 a časem možná zvednu na pět. “¹⁴⁴*

„Moderní, pompézní, velkolepé, co do efektu maximálně působivé a kýčovité podobně jako Moulin Rouge. S tím rozdílem, že Velký Gatsby je sice vizuálně a technicky takřka dokonalý (o soundtracku ani nemluvě) ale oproti výše zmíněnému muzikálu příběhově/dějově a emočně dost prázdný. Neseděl jsem omámený, napjatý a dychtivý po každé další scéně (nuda se nedostavila, to bych snímku křivdil, avšak bohužel vzrušení také ne), stejně tak ve mně Velký Gatsby nevyvolal žádné zuřivé fandění milencům. Navíc, Luhrmanův styl je sice dobře rozpoznatelný, přesto mě několikrát napadlo, že se režisér sám trochu vykrádá (na druhou stranu, krom Moulin Rouge od něj jiný film neznám, takže možná nejsem v tuto chvíli příliš objektivní). Ve výsledku mi z toho vycházejí lepší 3, to očividné zakrývání určité sterility snímku nabušeným vizuálem je zde cítit až příliš “¹⁴⁵*

¹⁴¹ Česko – Slovenská filmová databáze. *Velký Gatsby*. [online]. [cit. 2018-04-01]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/293006-velky-gatsby/komentare/>

¹⁴² Tamtéž

¹⁴³ Česko – Slovenská filmová databáze. *Velký Gatsby*. [online]. [cit. 2018-04-01]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/293006-velky-gatsby/komentare/strana-2/>

¹⁴⁴ Tamtéž

¹⁴⁵ Tamtéž

12 Závěr

Ačkoli byl román *Velký Gatsby* poprvé vydán v roce 1925, svého skutečného úspěchu se dočkal až později. Z velké části i díky filmovému zpracování. Do současnosti bylo natočeno celkem šest filmových adaptací. Pro účely této diplomové práce jsem si zvolila srovnání knižní podoby a dvou adaptací, které podle mého názoru vystihují Fitzgeraldův román nejvýstižněji a patří, dle hodnocení např. ČSFD mezi diváky k nejpoblárnějším.

Cílem diplomové práce bylo analyzovat knihu *Velký Gatsby* a srovnat jej se dvěma zvolenými filmovými adaptacemi. V tomto ohledu bylo třeba nejprve přiblížit období bouřlivých dvacátých let, v němž se dílo odehrává, z historického, společenského a literárního pohledu. Fitzgerald, který je považován za jednoho z nejvýznamnějších představitelů jazzové éry a jeho román *Velký Gatsby* za symbol bouřlivých dvacátých let, přirozeně vystihl atmosféru doby velmi věrně, aniž zastíral některé její stinné stránky, např. nelegální výrobu alkoholu i jeho zvýšenou spotřebu (navzdory zákazu konzumace uzákoněné již v roce 1919) a intenzivní tempo života, který se v autorově románové fikci proměnil v nekončící sled večírků a který zasvěceně komentuje vypravěč Gatsbyho příběhu, Nick Carraway. Výstižný je rovněž Fitzgeraldův pohled na „novou“ nezávislou a sebevědomou mladou ženu, vyznačující se nekonvenčními názory i chováním. Taková je nejen hlavní ženská postava Daisy Buchananová, ale rovněž návštěvnice Gatsbyho večírků. Práce se dále zaměřuje na filmová zpracování románu a jejich srovnání s původní románovou předlohou. Jak již bylo uvedeno, byla použita filmová verze v režii Jacka Claytona a Baze Luhrmanna. Na obě filmová díla je přirozeně třeba pohlížet nejen v historickém kontextu jazzové éry, ale také optikou teorie adaptace. V obou případech bylo k hodnocení zvolených filmů užito vlastního estetického diváckého prožitku, podloženého studiem relevantních sekundárních zdrojů, např. publikace Lindy Cahirové. Na základě komparace lze konstatovat, že Claytonova verze je „věrnou“ adaptací literární předlohy, respektive detailněji sleduje dějovou linii a věrohodněji vystihuje dobu dvacátých let. Místo, děj, postavy, historický kontext a dokonce některé dialogy filmu jsou totožné s předlohou. Luhrmannovo režijní pojetí je odlišné. Cahirová Luhrmannovu filmovou verzi označuje dokonce za radikální, nezávislou na předloze. Je zjevné, že Luhrmannovo režijní zpracování je osobité a do určité míry limitující zaměřením pozornosti na vztah mezi Jayem Gatsbym a Daisy

Buchananovou. Spíše než radikální dílo, nezávislé na předloze, jej však lze označit za tzv. volnou či volnější adaptaci, vycházející z Fitzgeraldova díla a nadto obohacenou o výraznou modernizující vizuální a zvukovou stránku. Filmové adaptace nicméně potvrzují atraktivitu románu, který vznikl v roce 1925 a který je součástí literárního kánonu.

13 Seznam použité literatury a pramenů

13.1 Tištěné zdroje

- 1) BRADBURY, Malcolm a RULAND, Richard. *Od puritanismu k postmodernismu*. Praha: Mladá fronta, 1997. ISBN 80-204-0586-0
- 2) BRYER R., Jackson, MARGOLIES, Alan a PRIGOZY, Ruth. *F. Scott Fitzgerald: New Perspectives*. Athens: University of Georgia Press, 2012. ISBN -823-2375-6.
- 3) FITZGERALD, Francis Scott. *Velký Gatsby*. Praha: Československý spisovatel, s.r.o., 2012. ISBN: 978-80-7459-095-5.
- 4) CAHIR, Linda Costanzo. *Literature into Film: Theory and Practical Approaches*. Jefferson: McFarland & Company, Inc., 2006. ISBN: 978-0-7864-2597-6.
- 5) GRAY, Richard. *A History of American Literature*. Oxford: Balckwell Publishing Ltd., 2004. ISBN 0-631-22134-4.
- 6) GRISSOM, Ursula Candace. *Fitzgerald and Hemingway on Film: A Critical Study of the Adaptations, 1924–2013*. Jefferson: McFarland and Company, Inc., 2014. ISBN: 978-1-4766-1454-0.
- 7) HEIDEKING, Jurgen a MAUCH, Christof. *Dějiny USA*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN: 978-80-247-2894-0.
- 8) HUTCHEON, Linda. *A Theory of Adaptation*. New York: Routledge, 2006. ISBN 0-415-96795-3.
- 9) JOHNSON, Paul. *Dějiny amerického národa*. Praha: Academia, 2000. ISBN: 80-200-0799-7.
- 10) MORKESOVÁ, Eliška. *British and American Literature*. Ostrava: Impex, 1994. ISBN: 80-86035-05-0.
- 11) NAVRÁTIL, Jan. *Stručné dějiny USA*. Praha: Svoboda, 1984.
- 12) PROCHÁZKA, Martin, et al. *Lectures on American Literature*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 9788024619965.

- 13) RICHTER, Aaron. *The Great Gatsby. A versatile image of the Roaring Twenties: Novel and Film Adaptations*. Mnichov: GRIN Verlag, 2014. ISBN 3656623422.
- 14) ROSK von, Nancy. *Looking Back at the Jazz Age: New Essays on the Literature and Legacy of an Iconic Decade*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2016. ISBN: 978-1-4438-9484-5.
- 15) RYAN, Tom, ed. *Baz Luhrmann: Interviews*. Mississippi: University Press of Mississippi, 2014. ISBN: 978-1-62846-149-7.
- 16) SCHOLL, Joachim. *Slavné romány 20. století*. Praha: Sloart, 2006. ISBN: 80-7209-718-0.
- 17) SCHNAKENBERG, Robert. *Tajné životy slavných spisovatelů*. Praha: Knižní klub, 2010. ISBN: 978-80-242-2598-2.
- 18) SHI David a TINDALL George B. *Dějiny států USA*. Praha: Lidové noviny. 1994, ISBN 80-7106-087-9.
- 19) SINYARD, Neil. *Jack Clayton. British film makers*. Manchester: Manchester University Press, 2000. ISBN: 0-7190-5504-0.
- 20) TATE, Marry Jo. F. *Critical Companion to F. Scott Fitzgerald: A Literary Reference to His Life and Work*. New York: Infobase Publishing, 2007. ISBN: 0-8160-6433-4.
- 21) TREDELL, Nicolas. *Fitzgerald's The Great Gatsby: A Reader's Guide*. London: Bloomsbury Publishing, 2007. ISBN: 978-08264- 9010-0.
- 22) TREDELL, Nicolas. *F. Scott Fitzgerald: The Great Gatsby/Tender is the Night*. London: Palgrave Macmillan, 2011. ISBN: 978-02303-4673-4.
- 23) TROTTER, Joe William, Jr., ed. *The Great Migration in Historical Perspective. New Dimension of Race, Clas and Gender*. Bloomington : Indiana University Press, 1991. ISBN 0-253-36075-7.

13.2 Ostatní zdroje

- 1) ATTWOOL, Jolyon. *The real Great Gatsby locations*. *The Telegraph*. [online]. 2013. [cit. 2018-02-09]. Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/travel/arts-and-culture/The-real-Great-Gatsby-locations/>
- 2) BARD, Peter. *In Search of a Great 'Gatsby': Hollywood's F. Scott Fitz and Starts*. *Variety*. [online]. 2013. [cit. 2018-01-11]. Dostupné z: <http://variety.com/2013/biz/features/in-search-of-a-great-gatsby-hollywoods-f-scott-fitz-and-starts-1200386084/>
- 3) BBC. *The Roaring Twenties* [online]. [cit. 2017-11-27]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/schools/gcsebitesize/history/mwh/usa/1920srev1.shtml>
- 4) BOČEK, Lukáš. "Velký Gatsby" se za soundtrack stydět nemusí. Alespoň většinou. *Musicserver* [online]. 2013. [cit. 2018-01-15]. Dostupné z: <http://musicserver.cz/clanek/43002/ruzni-the-great-gatsby-soundtrack/>
- 5) BUBENÍČEK, Petr (ed.). *Filmová adaptace*. *Iluminace* [online]. 2010. [cit. 2018-02-11]. ISSN: 0862-397X. Dostupné z: http://www.iluminace.cz/JOOMLA/images/stories/clanky/editorial_1_2010.pdf.
- 6) BUBENÍČEK, Petr. *Zásady adaptace ke studiu literatury ve filmu*. *Česká literatura* [online]. 2013 [cit. 2018-02-11]. ISSN 0009-0468. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/42687965>.
- 7) Česko – Slovenská filmová databáze. *Velký Gatsby*. [online]. [cit. 2018-04-01]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/293006-velky-gatsby/prehled/>
- 8) Česko – Slovenská filmová databáze. *Velký Gatsby*. [online]. [cit. 2018-04-01]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/19372-velky-gatsby/prehled/>
- 9) COPPOLA, Francis Ford. *Gatsby and Me*. *Townandcountry*. [online]. 2013. [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: <https://www.townandcountrymag.com/leisure/reviews/a1042/francis-ford-coppola-gatsby-and-me/>

- 10) DANUHUE, Deirdre. *'The Great Gatsby' by the numbers*. [online]. 2013. [cit. 2018-04-09]. Dostupné z: <https://www.usatoday.com/story/life/books/2013/05/07/the-great-gatsby-is-a-bestseller-this-week/2133269/>
- 11) Encyklopedia Britannica. *Woman suffragete*. [online]. [cit. 2017-11-25]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/woman-suffrage>.
- 12) FASSLER, Joe. *The Great Gatsby Line That Came From Fitzgerald's Life—and Inspired a Novel*. The Atlantic [online]. 2013. [cit. 2017-12-30]. Dostupné z: <https://www.theatlantic.com/entertainment/archive/2013/07/the-i-great-gatsby-i-line-that-came-from-fitzgeralds-life-and-inspired-a-novel/277476/>
- 13) HARBISON, Autumn. *'The Great Gatsby' Movie: A Side By Side Comparison Of the 1974 Cast and 2013 Cast*. Mic Network Inc [online]. 2013. [cit. 2018-01-29]. Dostupné z: <https://mic.com/articles/39833/the-great-gatsby-movie-a-side-by-side-comparison-of-the-1974-cast-and-2013-cast#.fPQ3Z2bun>.
- 14) History. *Stock market crash of 1929* [online]. [cit. 2017-11-30]. Dostupné z: <http://www.history.com/topics/1929-stock-market-crash>.
- 15) HUTCHUNGS, Peter. Clayton, Jack (1921-1995). Screenonline [online]. [cit. 2018-01-28]. Dostupné z: <http://www.screenonline.org.uk/people/id/502488/index.html>.
- 16) Internet Movie Database. *The Great Gatsby (1974)*. [online]. [cit. 2018-1-26]. Dostupné z: <http://www.imdb.com/title/tt00071577/>.
- 17) Internet Movie Database. *The Great Gatsby (2013)*. [online]. [cit. 2018-1-26]. Dostupné z: <http://www.imdb.com/title/tt1343092/>.
- 18) Khanacademy. *American culture in the 1920s* [online]. [cit.2017-11-30]. Dostupné z: <https://www.khanacademy.org/humanities/ap-us-history/period-7#apush-1920s-america>
- 19) LOMBARDI, Esther. *What adaptations were made of 'The Great Gatsby'? Is there a movie?* ThoughtCo. [online]. 2017. [cit. 2018-1-25]. Dostupné z: <https://www.thoughtco.com/the-great-gatsby-movie-adaptations-739956>.

- 20) PACK, Devon. *The Great Gatsby (1974): Movie Review*. Ruthless Reviews [online]. 2013. [cit. 2018-01-30]. Dostupné z: <http://www.ruthlessreviews.com/14787/the-great-gatsby-1974-movie-review/>.
- 21) Rotten Tomatoes. *The Great Gatsby 2013*. [online]. [cit. 2018-04-01]. Dostupné z: https://www.rottentomatoes.com/m/the_great_gatsby_2013/
- 22) Rotten Tomatoes. *The Great Gatsby 1974*. [online]. [cit. 2018-04-01]. Dostupné z: https://www.rottentomatoes.com/m/1008799_great_gatsby?
- 23) SASSMANNOVÁ, Háta. *Pořád jsme národem papírových knih, lidé čtou čím dál tím víc, říká nakladatel*. [online]. 2018. [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/porad-jsme-narodem-papirovych-knih-lide-ctou-cim-dal-tim-vic-rika-nakladatel-42617>
- 24) SEITZ, Matt Zoller. *The Great Gatsby*. Roger Ebert [online]. 2013. [cit. 2018-1-15]. Dostupné z: <https://www.rogerebert.com/reviews/the-great-gatsby-2013>
- 25) SOUTHERN, Gabrielle. *The Great Gatsby: The Similarities of Fitzgerald's Life during the Roaring Twenties*. Medium [online]. 2015. [cit. 2018-01-25]. Dostupné z: <https://medium.com/@gsouth/the-great-gatsby-the-similarities-of-fitzgerald-s-life-during-the-roaring-twenties-w9-1bc13aa84677>
- 26) SPÁČILOVÁ, Mirka. *Tajemnější než hrad v Karpatech, strážnější než Superman: Velký Gatsby*. iDnes.cz/Zprávy/Kultura [online]. 2013. [cit. 2018-02-01]. Dostupné z: https://kultura.zpravy.idnes.cz/velky-gatsby-vstupuje-do-kin-dir-filmvideo.aspx?c=A130510_191158_filmvideo_jaz
- 27) The Artifice. *The Great Gatsby: The Challenge of Adapting a Classic Novel to Film* [online]. [cit. 2017-12-20]. Dostupné z: <https://the-artifice.com/the-great-gatsby-adapting-classic-novel-to-film/>
- 28) The Great Gatsby [film]. Režie Baz LUHRMANN, Austrálie/USA, 2013.
- 29) The Great Gatsby [film]. Režie Jack CLAYTON, USA, 1974.
- 30) The History learning site. *The jazz age* [online]. [cit. 2017-11-29]. Dostupné z: <http://www.historylearningsite.co.uk/modern-world-history-1918-to-1980/america-1918-1939/the-jazz-age/>

- 31) The Numbers. *The Great Gatsby (1974)* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <https://www.the-numbers.com/movie/Great-Gatsby-The#tab=summary>
- 32) The Numbers. *The Great Gatsby (2013)* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: [https://www.the-numbers.com/movie/Great-Gatsby-The-\(2011\)#tab=summary](https://www.the-numbers.com/movie/Great-Gatsby-The-(2011)#tab=summary)
- 33) The Worldwide Guide To Movie Locations. *The Great Gatsby film locations* [online]. [cit. 2018-01-20]. Dostupné z: http://www.movie-locations.com/movies/g/Great_Gatsby_1974.html#.Ws26VtRubMx
- 34) VACEK, Zdeněk. *Ku-klux-klan: Štvanice na černochoy se zrodila před 150 lety*. Reflex [online]. 2015. [cit. 2017-12-01]. ISSN 1213-8991. Dostupné z: <http://www.reflex.cz/clanek/causy/74024/ku-klux-klan-stvanice-na-cernochoy-se-zrodila-pred-150-lety.html>
- 35) Wikipedia contributors. *Focus On: 100 Most Popular Australian Films* [online]. Praha: e-artnow s.r.o. [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=oM1CDwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=cs&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
- 36) WOODHALL, Alex. *Celluloid Style: The Great Gatsby (1974)*. Fashionbeans [online]. 2013. [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: <http://www.fashionbeans.com/2013/celluloid-style-the-great-gatsby-1974/>

13.3 Seznam příloh

- 1) Fitzgerald, Francis Scott. *Wikipedia.org* [online]. [cit. 2018. 02. 04]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/F._Scott_Fitzgerald
- 2) Velký Gatsby. *levneknihy.cz* [online]. [cit. 2018. 01.04.]. Dostupné z: <https://www.levneknihy.cz/fitzgerald-francis-scott-key/velky-gatsby/116989>
- 3) Prohibice v USA. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018. 01.04.]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/253046072787415456/>
- 4) Flappers. *Infograph.com* [online]. [cit. 2018. 01.04.]. Dostupné z: <https://infograph.venngage.com/p/65733/flappers>

- 5) Jazzová kapela. *Wikipedia.org* [online]. [cit. 2018 -01-04] Dostupné z:
https://en.wikipedia.org/wiki/Jazz_Age
- 6) Charleston. *Thoughtco.com* [online]. [cit. 2018 -01-04] Dostupné z:
<https://www.thoughtco.com/flappers-in-the-roaring-twenties-1779240>
- 7) Ku Klux Klan. *Telegraph.co.uk* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z:
<https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/northamerica/usa/11322103/Ku-Klux-Klan-fights-for-right-to-adopt-a-highway.html>
- 8) Automobil 1920s. *Schoolworkhelper.net* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z:
<https://schoolworkhelper.net/automobiles-in-1920s-history-production/>
- 9) Jack Clayton. *Imbd.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z:
<https://www.imdb.com/name/nm0002338/>
- 10) Baz Luhrmann. *Imbd.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z:
<https://www.imdb.com/name/nm0525303/>
- 11) Jay Gatsby 1974. *Schoolworkhelper.net* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z:
<https://schoolworkhelper.net/the-great-gatsby-jay-gatsby-character-analysis/>
- 12) Jay Gatsby 2013. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z:
<https://cz.pinterest.com/pin/333407178645502458/>
- 13) Nick Carraway 1974. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z:
<https://cz.pinterest.com/pin/98164466850568618/?lp=true>
- 14) Nick Carraway 2013. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z:
<https://cz.pinterest.com/pin/504543964480894913/>
- 15) Daisy Buchananová 1974. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z:
<https://cz.pinterest.com/pin/97882991874025958/>
- 16) Daisy Buchananová 2013. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z:
<https://cz.pinterest.com/pin/574912708675369696/>
- 17) Tom Buchanan 1974. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z:
<https://cz.pinterest.com/pin/468374429967080152/?lp=true>

- 18) Tom Buchanan 2013. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/562175965962815644/>
- 19) Jordan Bakerová 1974. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/344736546470990738/>
- 20) Jordan Bakerová 2013. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://www.pinterest.com.au/pin/803681495974693263/?autologin=true>
- 21) Myrtle Wilsonová 1974. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/549368854515214379/?lp=true>
- 22) Myrtle Wilsonová 2013. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://www.pinterest.se/pin/160440805450036102/>
- 23) George Wilson 1974. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/290411875948270521/>
- 24) George Wilson 2013. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/288089707393353647/>
- 25) Daisy a Gatsby 1974. *Dailymail.co.uk* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <http://www.dailymail.co.uk/femail/article-2317314/Great-Gatsby-fever-Give-hair-Roaring-Twenties-twist-FEMAILs-online-tutorial.html>
- 26) Daisy a Gatsby 2013. *Magazín.aktuálně.cz* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/film/recenze-velky-gatsby-je-mejdan-velky-ale-krotky/r~i:article:779765/?redirected=1524389943>
- 27) Myrtle a Tom 1974. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/218776494368660232/>
- 28) Myrtle a Tom 2013. *The National.ae* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://www.thenational.ae/arts-culture/isla-fisher-joel-edgerton-and-carey-mulligan-and-leonardo-dicaprio-talk-about-filming-the-great-gatsby-1.477083>
- 29) Večírek 1974. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/565483296934186173/>

- 30) Večírek 2013. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z:
<https://cz.pinterest.com/pin/139963500892363435/>
- 31) Gatsbyho dům 1974. *Playle.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z:
<https://www.playle.com/listing.php?i=BOOTS39198>
- 32) Gatsbyho dům 2013. *Inliterature.net*[online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z:
<http://www.inliterature.net/travels/2013/05/the-great-gatsby-5-locations-converted-from-the-book-to-reality-in-sydney.html>
- 33) Gatsbyho auto 1974. *Menstyle.cz* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z:
<http://www.menstyle.cz/duesenberg-j-auto-velkeho-gatsbyho.html>
- 34) Gatsbyho auto 2013. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z:
<https://cz.pinterest.com/pin/410672059751625787/>

14 Příloha

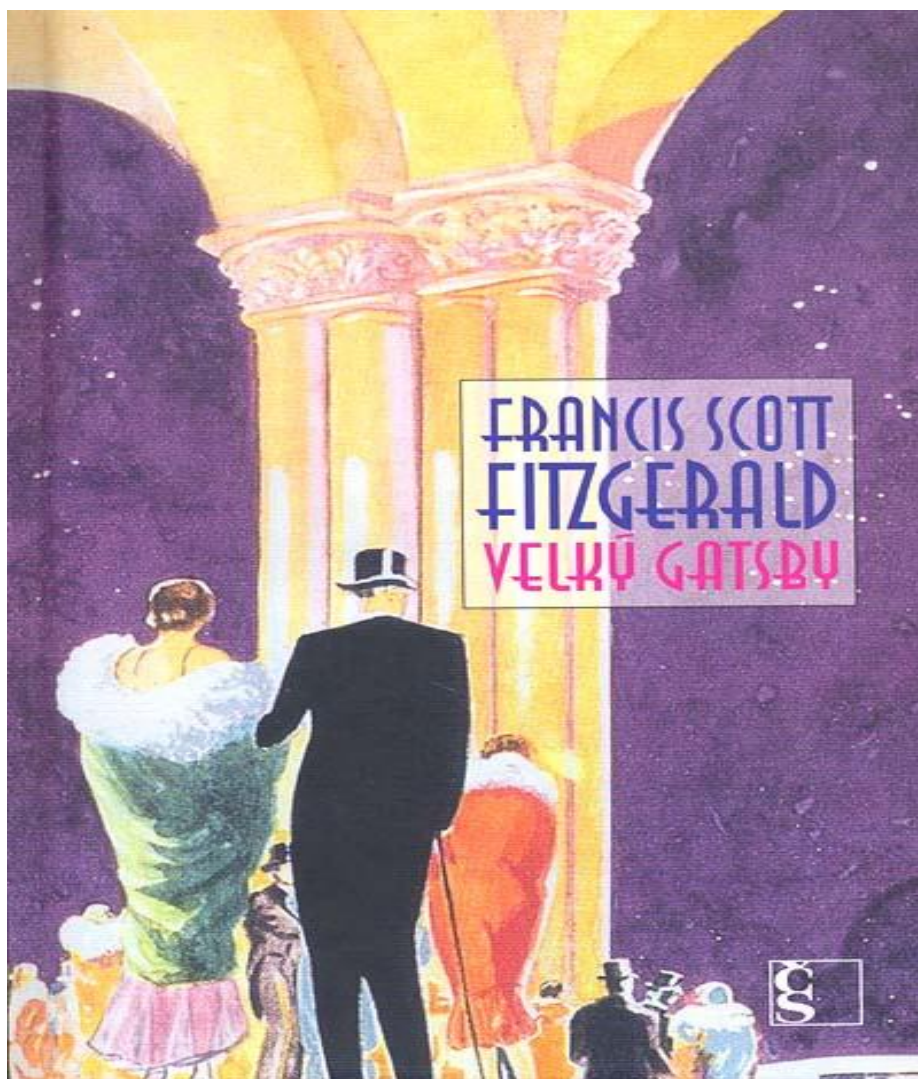
Příloha obsahuje obrázky, které doplňují tuto diplomovou práci. Najdeme zde například autora knihy *Velká Gatsby*, Francise Scotta Fitzgeralda, pro lepší představu také obrázky týkající se bouřlivých dvacátých let. A nakonec obrázky z filmů, filmové postavy, režiséry apod.

146

Francis Scott Fitzgerald (1896-1940), americký autor, člen Ztracené generace, který je označován jako kronikář dvacátých let 20.století. Autorem několika slavných románů a povídek, z nich nejslavnější je pravděpodobně román *Velký Gatsby*.

¹⁴⁶ FITZGERLAD, Francis Scott. *Wikipedia.org* [online]. [cit. 2018. 02. 04]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/F._Scott_Fitzgerald

Kniha *Velký Gatsby*, od Francise Scotta Fitzgeralda, kterou do českého jazyka přeložil v roce Michal Prokop. Nakladatelství Československý spisovatel.

¹⁴⁷ Velký Gatsby. *levneknihy.cz* [online]. [cit. 2018. 01.04.]. Dostupné z: <https://www.levneknihy.cz/fitzgerald-francis-scott-key/velky-gatsby/116989>

148

Prohibice v USA (nahore), Flappers (dole)

149

¹⁴⁸ Prohibice v USA. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018. 01.04.]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/253046072787415456/>

¹⁴⁹ Flappers. *Infograph.com* [online]. [cit. 2018. 01.04.]. Dostupné z: <https://infograph.venngage.com/p/65733/flappers>

150

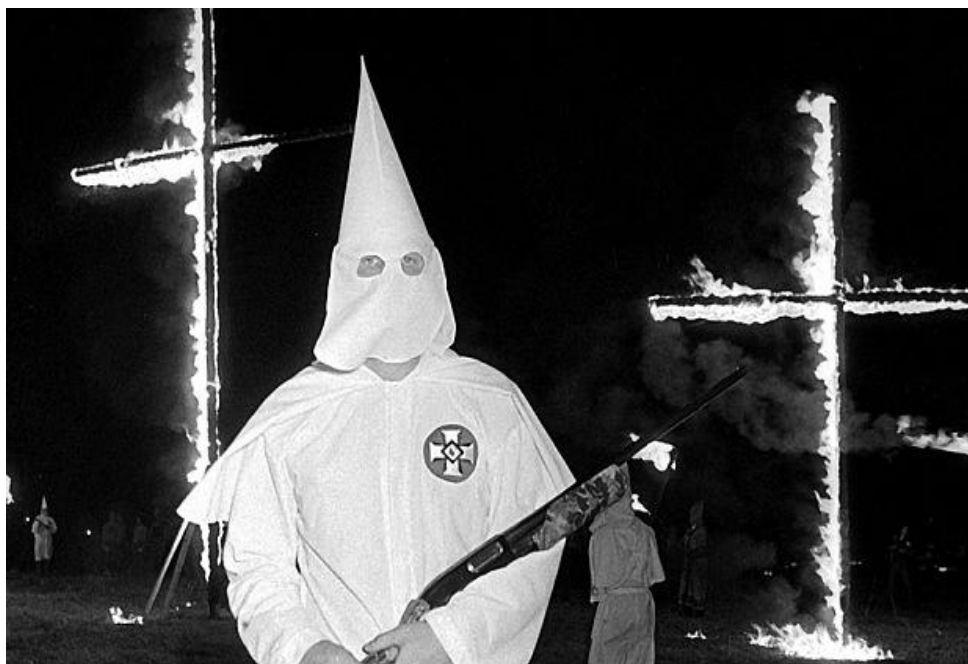
Jazzová kapela (nahore), tanec charleston (dole)

151

¹⁵⁰ Jazzová kapela. *Wikipedia.org* [online]. [cit. 2018 -01-04] Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Jazz_Age

¹⁵¹ Charleston. *Thoughtco.com* [online]. [cit. 2018 -01-04] Dostupné z: <https://www.thoughtco.com/flappers-in-the-roaring-twenties-1779240>

52

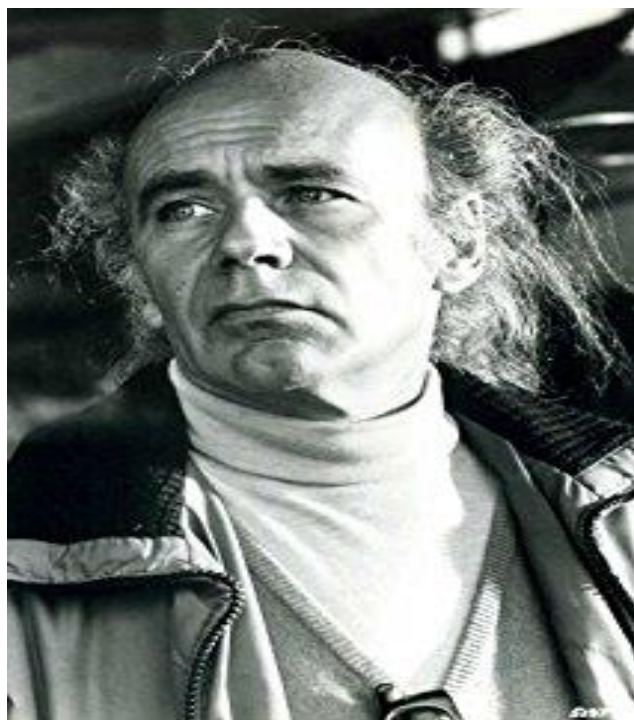
Člen Ku Klux Klanu (nahore), Automobil z dvacátých let (dole)

153

¹⁵² Ku Klux Klan. *Telegraph.co.uk* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/northamerica/usa/11322103/Ku-Klux-Klan-fights-for-right-to-adopt-a-highway.html>

¹⁵³ Automobil 1920s. *Schoolworkhelper.net* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://schoolworkhelper.net/automobiles-in-1920s-history-production/>

154

Režiséři: Jack Clayton (1921-1995, nahoře), Baz Luhrmann (1962, dole)

155

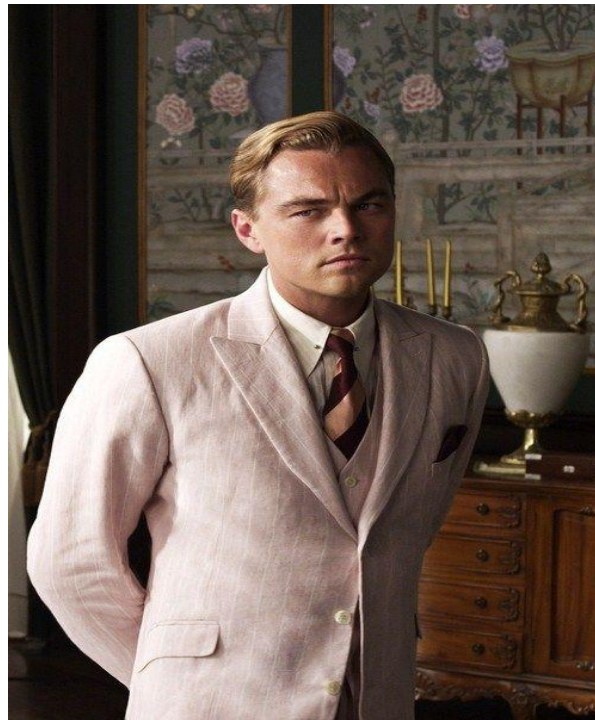
¹⁵⁴ Jack Clayton. *Imdb.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://www.imdb.com/name/nm0002338/>

¹⁵⁵ Baz Luhrmann. *Imdb.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://www.imdb.com/name/nm0525303/>

156

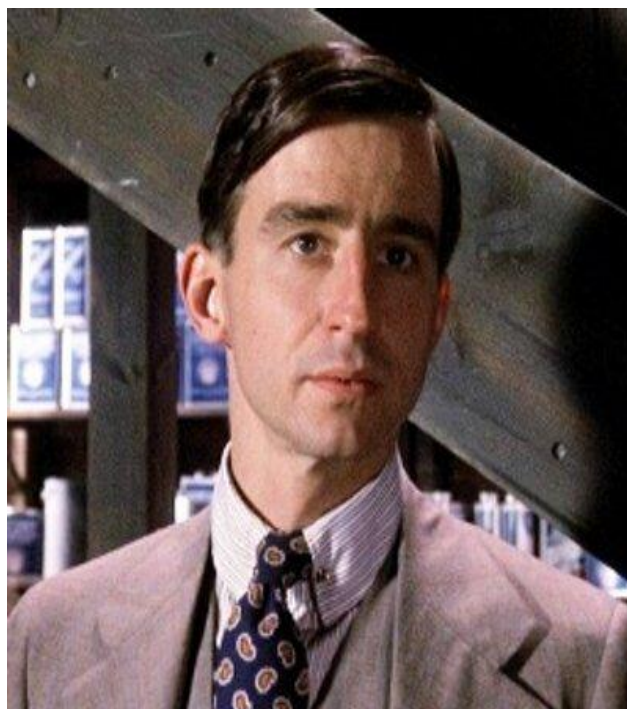
Jay Gatsby 1974 (Robert Redford, nahoře), Jay Gatsby 2013 (Leonardo DiCaprio, dole)

157

¹⁵⁶ Jay Gatsby 1974. *Schoolworkhelper.net* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://schoolworkhelper.net/the-great-gatsby-jay-gatsby-character-analysis/>

¹⁵⁷ Jay Gatsby 2013. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/333407178645502458/>

158

Nick Carraway 1974 (Sam Waterston, nahoře), Nick Carraway (Tobey Maguire, dole)

159

¹⁵⁸ Nick Carraway 1974. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/98164466850568618/?lp=true>

¹⁵⁹ Nick Carraway 2013. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/504543964480894913/>

160

Daisy Buchananová 1974 (Mia Farrowová, nahoře), Daisy Buchananová 2013 (Carey Mulliganová, dole)

161

¹⁶⁰ Daisy Buchananová 1974. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/97882991874025958/>

¹⁶¹ Daisy Buchananová 2013. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/574912708675369696/>

162

Tom Buchanan 1974 (Bruce Dern, nahoře), Tom Buchanan 2013 (Joel Edgerton, dole)

163

¹⁶² Tom Buchanan 1974. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/468374429967080152/?lp=true>

¹⁶³ Tom Buchanan 2013. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/562175965962815644/>

Jordan Bakerová 1974 (Lois Chilesová, nahoře), Jordan Bakerová 2013 (Elizabeth Debický)

¹⁶⁴ Jordan Bakerová 1974. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/344736546470990738/>

¹⁶⁵ Jordan Bakerová 2013. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://www.pinterest.com.au/pin/803681495974693263/?autologin=true>

166

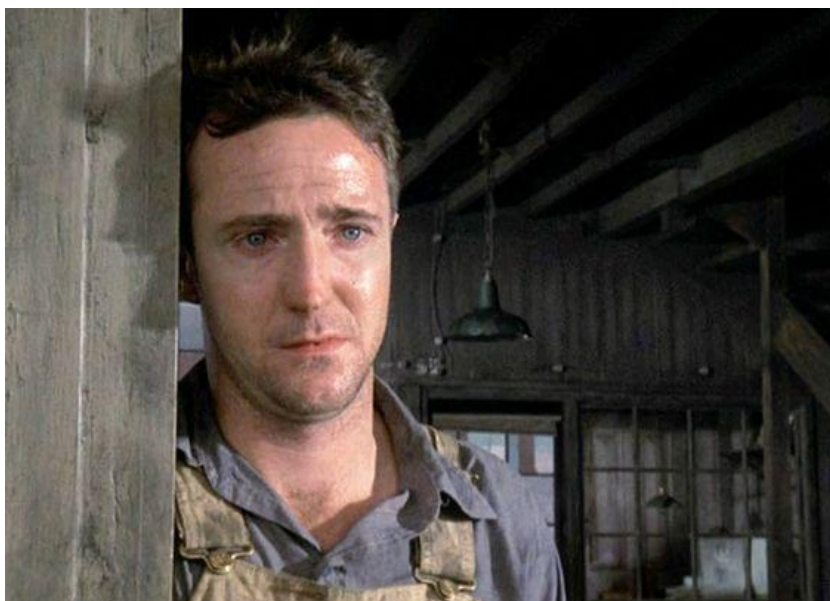
Myrtle Wilsonová 1974 (Karen Blacková, nahoře) Myrtle Wilsonová 2013 (Isla Fisherová)

167

¹⁶⁶ Myrtle Wilsonová 1974. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/549368854515214379/?lp=true>

¹⁶⁷ Myrtle Wilsonová 2013. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://www.pinterest.se/pin/160440805450036102/>

168

George Wilson 1974 (Scott Wilson, nahore), George Wilson 2013 (Jason Clarke, dole)

169

¹⁶⁸ George Wilson 1974. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/290411875948270521/>

¹⁶⁹ George Wilson 2013. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/288089707393353647/>

170

Daisy Buchananová a Jay Gatsby 1974 (nahore), Daisy Buchananová a Jay Gatsby 2013 (dole)

171

¹⁷⁰ Daisy a Gatsby 1974. *Dailymail.co.uk* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <http://www.dailymail.co.uk/femail/article-2317314/Great-Gatsby-fever-Give-hair-Roaring-Twenties-twist-FEMAILs-online-tutorial.html>

¹⁷¹ Daisy a Gatsby 2013. *Magazín.aktuálně.cz* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/film/recenze-velky-gatsby-je-mejdan-velky-ale-krotky/r~i:article:779765/?redirected=1524389943>

172

Myrtle Wilsonová a Tom Buchanan 1974 (nahore), Myrtle Wilsonová a Tom Buchanan 2013 (dole)

173

¹⁷² Myrtle a Tom 1974. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/218776494368660232/>

¹⁷³ Myrtle a Tom 2013. *The National.ae* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://www.thenational.ae/arts-culture/isla-fisher-joel-edgerton-and-carey-mulligan-and-leonardo-dicaprio-talk-about-filming-the-great-gatsby-1.477083>

174

Večírek v domě u Gatsbyho, klasická dvacátá léta (1974, nahoře), moderní pojetí Baze Luhrmanna (2013, dole)

175

¹⁷⁴ Večírek 1974. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/565483296934186173/>

¹⁷⁵ Večírek 2013. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/139963500892363435/>

176

Gatsbyho dům, Rosecliff – Rhode Island, Newport (1974, nahoře), Gatsbyho dům, Manly – Sydney (2013, dole)

177

¹⁷⁶ Gatsbyho dům 1974. *Playle.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://www.playle.com/listing.php?i=BOOTS39198>

¹⁷⁷ Gatsbyho dům 2013. *Inliterature.net*[online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <http://www.inliterature.net/travels/2013/05/the-great-gatsby-5-locations-converted-from-the-book-to-reality-in-sydney.html>

178

Gatsbyho auto – 1928 Rolls– Royce Phantom I (1974, nahoře) a Duesenberg J – 1936 z filmu roku 2013 (dole)

179

¹⁷⁸ Gatsbyho auto 1974. *Menstyle.cz* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <http://www.menstyle.cz/duesenberg-j-auto-velkeho-gatsbyho.html>

¹⁷⁹ Gatsbyho auto 2013. *Pinterest.com* [online]. [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/410672059751625787/>

15 Resumé

15.1 Shrnutí

Cílem práce s názvem *Bouřlivá dvacátá léta: Srovnání románu Velký Gatsby s jeho filmovou adaptací* bylo seznámení se s americkým spisovatelem Francisem Scottem Fitzgeraldem a jeho nejslavnějším románem *Velký Gatsby*. Dozvíme se, jaké osobní zkušenosti vedly autora k tomu, aby tuto knihu napsal, a že se nejedná pouze o román s milostnou zápletkou, ale ve skutečnosti jde o kritiku tehdejší společnosti. Jak název diplomové práce naznačuje, nezůstane pouze u knihy. Práce je také zaměřena na filmové adaptace, které zpracovávají Fitzgeraldovu literární předlohu.

V úvodní části byla popsána dvacátá léta 20. století ve Spojených státech amerických z historického hlediska a jak se tato fakta promítají v románu a později i ve filmu. Dále zde najdeme rozbor knihy *Velký Gatsby*, což je zásadní pro komparaci se stejnojmennými adaptacemi. Kromě srovnání knihy a filmů, dochází ke komparaci filmových zpracování navzájem.

15.2 Summary

The aim of this thesis with the title *Roaring Twenties: Comparison of the Novel Great Gatsby with Its Film Adaptation* is to introduce the American writer Francis Scott Fitzgerald and his most famous novel *The Great Gatsby*. The description of the author's personal experiences helps to understand the reason why he wrote the book. *The Great Gatsby* is not only about the love affair; in fact it is also about a critique of the society at that time. As the title of the thesis suggests, it does not discuss the book only. This thesis is also focused on the film adaptations of Fitzgerald's original novel.

At the beginning of the thesis, the 1920s in the United States from the historical point of view is described. It shows how the historical facts are projected into the novel and later into the films. Later in this work, the analysis of the novel *The Great Gatsby* can be found, which is essential for the comparison of the novel and its film adaptations. This thesis does not only offer a comparison of a book and film adaptation; it also explains the differences between the films.

15.3 Resümee

Ziel meiner Diplomarbeit mit dem Titel: *Die stürmischen 20er Jahre: Vergleich des Romans Der große Gatsby mit seiner Verfilmung* um sich eine Vorstellung über den amerikanischen Schriftsteller Francis Scott Fitzgerald und seinen bekanntesten Roman *Der große Gatsby* zu machen. Wir erfahren, welche Lebenserfahrungen den Autor zum Verfassen dieses Buches führen – denn es handelt sich nicht nur um einen Roman mit Liebesverwicklung – hauptsächlich geht es um eine Kritik der damaligen Gesellschaft. Wie der Titel der Diplomarbeit andeutet bleiben wir nicht bloß beim Buch. Die Arbeit befasst sich auch mit weiteren Filmadaptionen, die Fitzgeralds Literaturvorlagen behandeln.

Im ersten Teil werden die 20er Jahre des 20. Jahrhunderts in den Vereinigten Staaten aus der historischen Sicht beschrieben und dann, wie sich diese im Roman und später auch im Film projizieren. Weiter finden wir hier eine Analyse des Buches *Der große Gatsby*, was grundlegend für die Komparation mit gleichnamigen Adaptationen ist. Neben dem Vergleich des Buches und der Filme kommt es auch zur Komparation der Filmadaptionen aneinander.